

Torsdagen den 23 februari

Kl. 14.30

*Information m.m. om
läget i södra Afrika*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 15 februari.

2 § Information m.m. om läget i södra Afrika

Anf. 1 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag vill ge kammaren en redovisning av några synpunkter på det aktuella läget i södra Afrika, med utgångspunkt från det officiella besök som jag avlade i Zimbabwe under förra veckan.

Under detta besök hade jag och biståndsministern bl.a. överläggningar med president Mugabe och medlemmar av hans regering. De bekräftade att förbindelserna mellan våra länder är både nära och vänskapliga, med flera viktiga samarbetsområden.

Ett centralt sådant område är det svenska utvecklingsbiståndet. Det har två syften – att främja Zimbabwes egen sociala och ekonomiska utveckling och att samtidigt minska det historiskt mycket starka beroendet av Sydafrika. Mitt intryck, efter besök på några av de svenska biståndsprojekten i Zimbabwe, är att detta samarbete fungerar mycket bra. Inte minst känner man en stark beundran för den ihärdiga satsning som Zimbabwe gör för att ge en god grundläggande skolutbildning åt alla sina unga och att erbjuda en fungerande hälsovård.

Också de kommersiella förbindelserna mellan Sverige och Zimbabwe utvecklas nu positivt, även om handeln mellan våra länder fortfarande är begränsad. Det finns ett klart intresse från zimbabwisk sida av att svenska företag engagerar sig i landet, och diskussioner pågår om ett par projekt.

Vid våra kontakter med Zimbabwes ledning var ett huvudämne naturligtvis utvecklingen i södra Afrika. Det låg både i vårt eget och i våra värdars intresse att ägna en stor del av tiden åt detta. Det gavs också goda möjligheter till det, både under mitt officiella besök och under en efterföljande konferens i Harare som bl.a. Socialistinternationälens arrangerade. Vid denna konferens deltog flera frontstatsledare – presidenterna Chissano från Moçambique, Masire från Botswana och Kaunda från Zambia – och dessutom Julius Nyerere från Tanzania liksom Oliver Tambo från ANC.

Södra Afrika är en region där några mycket viktiga förändringar nu är aktuella. Efter decennier av illegal sydafrikansk ockupation skall Namibias

självständighetsprocess äntligen inledas den 1 april. Förhandlingarna mellan Angola, Cuba och Sydafrika om trupptillbakadraganden har bidragit till att skapa förutsättningar för en fredlig utveckling i Angola. Detta är värt allt erkännande och stöd.

Vad som däremot uppenbarligen *inte* har förändrats är förtrycket inne i själva Sydafrika.

Apartheid är den tydliga roten till det onda i södra Afrika. Apartheid fortsätter att vara ett hot mot fred och säkerhet i regionen. Och apartheid består. Nelson Mandela och en rad andra politiska fångar är fortfarande berövade sin frihet. Undantagstillståndet befäster övergreppen mot den svarta majoriteten. De fackliga organisationerna utsätts för ständiga trakasserier. Vanligt fredligt demokratiskt politiskt arbete betraktas nu t.o.m. som högförräderi och terrorism i Sydafrika.

Vad som uppenbarligen inte heller har förändrats i grunden är den destabiliseringspolitik som Sydafrika för mot sina grannar, frontstaterna – direkt, eller genom ombud som terrorgängen i Renamo-gerillan.

Jag besökte under en dag flyktinglägret Mazoe River Bridge Camp, bara ett par mil från gränsen till Moçambique. Där fanns över 25 000 flyktingar, i ett läger som ursprungligen var tänkt för bara en femtedel så många. De som tvingats ta sin tillflykt till detta läger kunde ge uppskakande berättelser om vad de varit med om.

Dessa flyktingar var offer för terror och förstörelse. De hade utsatts för attentat och mordbränder. De kunde berätta om broar och vägar som sprängts i luften. De hade fått göra långa fotvandringar, tillsammans med sina barn, fått lämna sitt eget land för en oviss framtid i en annan stat.

Men de kunde också berätta om de oerhörda övergrepp som Renamo-gerillan utfört – om de barn som fått ge sina unga liv, och också om de barn som tvingats se sina egna föräldrar berövas *sina* liv. De kunde vittna om misshandel och utdragna tänder och avklippta fingrar och avskurna bröst.

Herr talman! Det står fullkomligt klart för var och en som träffar dessa människor och får ta del av deras berättelser varför man kallar Renamos folk för banditer. Det ohyggliga, urskiljningslösa våld som dessa terrorgång ansvarar för – och det stöd som de får från Sydafrika – kan bara fördömas i de mest kraftfulla ordalag.

Det är också klart att situationen i Moçambique är allvarligare än många kanske föreställt sig. President Chissano berättade om vad som hade hänt bara sedan 1980, under en tid då man t.ex. säkert hade önskat att man kunde ha byggt ut sina skolor, som i Zimbabwe. I Moçambique hade i stället 3 000 skolor förstörts. 400 lärare hade kidnappats, misshandlats eller mördats. 750 000 skolbarn hade berövats sin skolgång, till följd av kriget och terrorn. 900 sjukstugor eller motsvarande i landsbygden hade bränts ned.

Det är verkligheten i dagens Moçambique. Det är en viktig uppgift att berätta mer om denna verklighet, och om dem som bär ansvaret för illdåden.

Sydafrika försöker nu förbättra sitt utrikespolitiska anseende, genom att visa förhandlingsvilja gentemot sina grannar. Men viktigast av allt är att regimen vägrar att tala med ledarna för den egna befolkningsmajoriteten. Dem har man i stället satt i fängelse eller drivit i landsflykt. Så länge som

apartheidsystemet består kommer Sydafrika aldrig att kunna förbättra sitt verkliga anseende.

I Namibia skall självständighetsprocessen inledas den 1 april. Det är en dag som många sett fram emot, under lång tid och med stora förväntningar. Men under besöket i Zimbabwe mötte jag flera som också ville höja ett varningens finger. Kommer Sydafrika verkligen att infria sina förpliktelser och dra sig tillbaka? Och om sedan SWAPO vinner valen, kommer Sydafrika att acceptera och respektera detta? Eller finns det en risk för att man ger sig in i Namibia igen, om man menar sig ha anledning till det?

Sverige kommer som bekant inte att bli representerat i FN-styrkorna i Namibia. Men vi skall naturligtvis fortsätta att ge ett helhjärtat politiskt stöd åt självständighetsprocessen. Vi har utlovat att ett framtida fritt och demokratiskt Namibia skall bli ett samarbetsland för svenskt bistånd.

Men det finns flera andra viktiga insatser som vi kan göra, för att bidra till kampen mot apartheid och för fred i södra Afrika.

Det första gäller sanktionerna. Allra störst verkan skulle ett beslut i FN:s säkerhetsråd om bindande sanktioner få. Men också de begränsade sanktioner som i dag är i kraft börjar få effekt. Det sydafrikanska näringslivet är klart påverkat av de begränsningar i förbindelserna med Sydafrika som allt flera länder infört. Det är uppmuntrande – och manar till att verka för att många fler skall göra som vi i Norden, och helt förbjuda all handel med Sydafrika och Namibia.

Det andra gäller biståndet. Vi skall fortsätta att rikta hälften av vårt bilaterala utvecklingsbistånd till södra Afrika – till befrielseörelserna, och till frontstaterna, för deras egen utveckling och för att minska deras beroende av Sydafrika.

Det tredje gäller att öka trycket på Sydafrika. Det handlar om att inte förtrötta sig i agitationen mot det vedervärdiga apartheidsystemet, även om dess utövare försöker förbättra sitt rykte genom att visa utrikespolitisk medgörlighet.

Herr talman! Några dagars besök i Zimbabwe ger självfallet inte någon fullständig bild av läget i södra Afrika. Men man får ett bättre intryck av allvaret i situationen där och av det lidande som många människor utsätts för. Man får också en bild av vad svensk utrikespolitik kan betyda.

Zimbabwes ledare betonade många gånger den samhörighet man känner med vårt land, tack vare det stöd som vi gett deras frihetskamp – både före självständigheten, och därefter. Det har känts hedrande att få representera Sverige i ett sådant sammanhang.

Anf. 2 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Först vill jag tacka statsministern för denna redogörelse. Jag hoppas det blir en god vana att statsministern lämnar en rapport här i parlamentet efter viktigare utrikes resor.

Det var en fasansfull beskrivning statsministern gav. Den ger upphov till några frågor som kanske är för stora att ge uttömmande svar på, men ytterligare någon kommentar kanske vi kan få.

Först vill jag ta upp detta med sanktionerna. Jag noterar med tacksamhet att statsministern tar upp det och att det är Sveriges avsikt att fortsätta driva

frågan. Hurdana är i dag reaktionerna från ledarna i frontstaterna? Driver de fortfarande på denna fråga helhjärtat, till ett beslut i FN:s säkerhetsråd?

Den andra frågan gäller Namibia. Vilken bedömning gör statsministern, efter besöket i södra Afrika, av förutsättningarna att verkligen arrangera fria val i Namibia? Kan FN övervaka detta, så att de val som skall arrangeras av Sydafrika verkligen blir i vår mening hemliga och fria val?

Min tredje fråga gäller de tragiska händelser som har lett till anklagelserna mot Winnie Mandela. I vilken utsträckning har de skadat anti-apartheidrörelsen i Sydafrika? Det kunde vara intressant att höra statsministerns bedömning av den saken.

Anf. 3 PÄR GRANSTEDT (c):

Herr talman! Också jag vill uttrycka min uppskattning över att vi från statsministern har fått denna redovisning inför riksdagen av hans resa. Jag tror att det var en betydelsefull resa och ett viktigt sätt att markera Sveriges stöd för frigörelseprocessen i södra Afrika. Jag konstaterar att den slutsats som statsministern framför allt har dragit av sina erfarenheter är att Sverige skall fortsätta med den politik vi för när det gäller södra Afrika. Det råder inget tvivel om att den är ganska framsynt, jämfört med insatser andra länder gör. Sverige ligger långt framme när det gäller åtgärder. Inte desto mindre skulle jag vilja fråga statsministern om det under detta besök framkom önskemål om ytterligare svenska insatser i fråga om sanktioner, bistånd osv. och om man i regeringen överväger att skärpa den svenska Sydafrikapolitiken ytterligare. Det finns ju nu en utredning som sysslar med dessa frågor. Det kunde ändå vara intressant att höra om denna resa givit några nya slutsatser i det avseendet.

En annan fråga handlar om effektiviteten av de sanktioner vi vidtar mot Sydafrika. Det förekommer ju en betydande verksamhet där man genom ommärkning av produkter smugglar in varor. Förmodligen kommer produkter till Sverige på detta sätt och också, har det visat sig, till andra länder. Har dessa frågor diskuterats under statsministerns besök i Zimbabwe? Har det förekommit några diskussioner om i vilken mån svenska och andra europeiska regeringar och regeringar i Sydafrikas grannstater skulle kunna samverka för att försöka förhindra denna typ av smugglingsverksamhet som nu förekommer?

En tredje fråga gäller i vilken mån det under detta besök framkom några planer från frontstaterna på att skärpa relationerna till Sydafrika. Vi är naturligtvis väl medvetna om hur sårbara frontstaterna är i sina relationer till Sydafrika. Det har dock från tid till annan diskuterats om också frontstaterna skulle ha möjligheter att vidta några nya sanktionsåtgärder. Det kunde vara intressant att få redovisat om några sådana diskussioner förekommit.

Anf. 4 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa ett par kompletterande frågor till statsministern som rör Zimbabwes situation. Såvitt jag har förstått har Renamo-gerillans verksamhet gjort att stora delar av Moçambique lamslagits. Detta för bl.a. med sig att Beirakorridoren och korridoren ner till Maputo inte fungerar, vilket i sin tur gör att Zimbabwe blir beroende av

transporter via Sydafrika. Detta måste vara en frustrerande situation. Framkom det under statsministerns besök någon information om när man kan tänka sig att dessa korridorer ner till Beira och Maputo kan öppnas igen, så att man kan få transporter ut till hamnarna? Så länge man inte kan lösa den situationen kommer Zimbabwe att vara i händerna på Sydafrika.

Min andra fråga gäller den interna politiken i Zimbabwe. Efter Zimbabwes självständighet utbröt någon form av inbördeskrig mellan ZAPU och ZANU, och oppositionen fick svårigheter att verka. Hur ser situationen ut i dag för oppositionspartiet med Nkomo i ledningen? Har partiet möjlighet att verka i den interna politiken som ett oppositionsparti?

Anf. 5 Statsminister INGVAR CARLSSON:

Herr talman! Jag skall försöka svara mycket koncentrerat på dessa frågor. Först vill jag säga följande till Ingemar Eliasson: Mitt intryck är att ledarna i frontstaterna först och främst önskar ett beslut i sanktionsfrågan i FN:s säkerhetsråd. Själva skulle de naturligtvis utsättas för en oerhörd press det ögonblick de ensidigt skulle besluta sig för sanktioner mot Sydafrika och hamna i en nästan omöjlig situation. Därför måste det vara en samlad, total aktion, rekommenderad och beslutad av FN:s säkerhetsråd, som från deras utgångspunkt skulle vara det effektiva och rimliga medlet. Men även då förutsätter detta ett betydande stöd till frontstaterna, inte bara från de nordiska länderna, som i dag ger ett betydande stöd, utan även från andra europeiska länder.

Jag tror att man mycket noggrant måste följa det som nu sker i Namibia. Som jag redovisade i mitt förra inlägg och som jag utförligt har redovisat i utrikesnämnden finns det de som hyser stark oro för att Sydafrika på olika sätt skall försöka sabotera fredsprocessen. I detta sammanhang har naturligtvis FN en viktig funktion att fylla. Men även frivilliga organisationer, som kan ta sig in i Namibia och där följa utvecklingen, skulle kanske kunna göra en insats. Det finns alltså anledning till största möjliga vaksamhet på den punkten för att valen skall bli fria, hemliga och rättvisa.

Frågan om Winnie Mandela har jag mycket svårt att nu ha någon säker uppfattning om. Jag tror att det behövs fler uppgifter, innan vi eller andra kan göra en säker bedömning av vad som har hänt och på vilket sätt det eventuellt skulle kunna skada anti-apartheid-rörelsen.

Pär Granstedt frågade om det behövs några ytterligare svenska insatser. Jag anser inte att det behövs några radikalt nya insatser, men vi behöver fortsätta att vinna fler länder för tanken på sanktioner, helst sådana sanktioner som FN:s säkerhetsråd har fattat beslut om. Jag måste emellertid säga att jag är positivt överraskad av de uppgifter och besked som jag har fått under den senaste tiden om de nuvarande sanktionernas effekt. De är inte så obetydliga som man kanske kan inbilla sig. Men jag tror att om vi kan få ytterligare länder som ansluter sig till nationella sanktioner i avvaktan på ett beslut i FN:s säkerhetsråd är det utomordentligt värdefullt.

Effekterna av sanktionerna har varit större än jag hade vågat hoppas. Det finns naturligtvis en rad exempel på att Sydafrika försöker kringgå sanktionerna, bl.a. genom att länder som Förenta Staterna, Storbritannien och Västtyskland inte har vidtagit sanktioner, åtminstone inte några som är

*Information om rege-
ringsbeslut om märk-
ning av miljöfarliga
batterier*

effektiva. Dessutom utnyttjas den situation som frontstaterna befinner sig i för att kringgå sanktionerna. Sammantaget är effekterna på Sydafrikas ekonomi emellertid inte obetydliga.

Jag tror inte att vi kan begära att frontstaterna på egen hand i betydande grad skall kunna skärpa sina åtgärder mot Sydafrika. Men genom att hjälpa frontstaterna att långsiktigt bygga upp sin ekonomi och struktur i olika avseenden, kan vi göra dem starkare. Då blir de också mer motståndskraftiga mot påtryckningsåtgärder från Sydafrikas sida.

Till slut vill jag till Karl-Göran Biörsmark säga att Beirakorridoren nu är öppen och fungerar ganska tillfredsställande. Det är ett resultat av internationella åtgärder. ZANU och ZAPU har fattat beslut om en partisammanslagning. Såvitt jag kan bedöma har den gått förvånansvärt smärtfritt. Vid våra överläggningar träffade jag vid flera tillfällen Nkomo som deltog. Han har både inom partiet och i sin officiella funktion som representant för regeringen en viktig roll att spela. Jag tror alltså att man på ett ganska bra sätt har kommit till rätta med den mycket inflammerade situationen. Men jag gör naturligtvis den reservationen att det när man är på ett officiellt besök under några dagar är svårt att få en fullständig insyn och ett grepp om en inrikespolitisk situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Information om regeringsbeslut om märkning av miljöfarliga batterier

Anf. 6 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Regeringen har i dag beslutat om hur miljöfarliga batterier skall vara märkta fr.o.m. den 1 juli 1989.

På ett batteri som innehåller mer än sammanlagt 0,025 viktprocent kvicksilver och kadmium skall det finnas två symboler i form av pilar som skall ha svarta kanter mot en ljus bakgrund. Varje symbol skall enligt huvudregeln uppta minst 3 % av batteriets mantelyta.

Fr.o.m. den 1 juli 1990 kommer märkningsbestämmelserna enligt regeringsbeslutet att omfatta också varor med fast monterade nickel-kadmium-batterier.

Beslutet innebär en ändring av tidigare antagna bestämmelser om utformningen av batterimärkning och bygger på överläggningar med EG. Beslutet innebär däremot inte någon ändring när det gäller innehållet.

I fråga om miljöfarliga batterier har regeringen också lämnat uppdrag till kommerskollegium att inom ramen för Sveriges internationella åtaganden om tekniska handelshinder notifiera ett kommande regeringsbeslut om förbud mot försäljning av de vanligaste typerna av alkaliska batterier i den mån batterierna innehåller mer än sammanlagt 0,025 viktprocent kadmium och kvicksilver.

Avsikten är att förbudet skall träda i kraft den 1 januari 1990.

Anf. 7 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag har givetvis inte någon invändning mot förslaget till märkning av miljöfarliga batterier. Riksdagen har ju många gånger efterlyst ett pantsystem för miljöfarliga batterier som ett led i besluten om insamlings-system för batterier. Beslutet om märkning tillgodoser ju inte detta. Möjligen kan man säga att förslaget till förbud mot vissa typer av batterier skulle kunna ersätta ett pantsystem. Men det framgår inte av miljöministrernas inlägg hur många batterityper som kommer att täckas av detta förbud. Jag tycker därför att det är befogat att ställa följande fråga: När kan vi se fram emot ett förslag till pantsystem då det gäller miljöfarliga batterier, och när får vi ett förslag till pantsystem när det gäller bilbatterier, som, såvitt jag förstår, inte omfattas av beslutet i dag?

Anf. 8 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det besked som vi i dag har fått från miljö- och energiminis-tern om ett nytt märkningssystem som överensstämmer med andra länders är mycket bra. Men i likhet med föregående talare efterlyser jag åtgärder med anledning av det beslut som vi har fattat här i riksdagen om ett pantsystem för batterier. Det vore mycket bra om Birgitta Dahl kunde tala om för oss hur långt man har kommit i detta arbete, eftersom det är ganska väsentligt för att minska antalet batterier som hamnar ute i naturen och i soporna. De bidrar nämligen till en stor del av kvicksilver- och kadmiumutsläppen i vår luft. Det är mycket angeläget att ett så heltäckande system som möjligt för omhänder-tagande av begagnade batterier införs.

Anf. 9 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag vill för det första upplysa kammaren om att det resultat som regeringen och Sverige har uppnått är att hela EG nu har gått med på ett förslag om märkning av miljöfarliga batterier. Det är ett utomordentligt bra exempel på hur vi i Sverige i samarbete med andra länder kan utnyttja harmoniseringen för att driva på i miljöfrågan.

För det andra vill jag upplysa kammaren om att det förbud som vi nu har fattat beslut om omfattar 90 % av de miljöfarliga batterierna, dvs. nästan alla. De som inte innefattas av detta förbud är den minsta storleken av stavbatterier, knappceller, industribatterier och nickel-kadmiumbatterier, men de svarar alltså för endast 10 %.

När det gäller bilbatterier har regeringen nyligen beslutat om en försöks-verksamhet med förstärkt stöd till kommuner som bidrar till att samla in dessa.

Slutligen vill jag säga att regeringen har för avsikt att under detta år, sannolikt till hösten, återkomma till avfallshanteringsfrågorna. Vi har alltså gått på en betydligt hårdare linje än pant. Vi förbjuder 90 % av de miljöfarliga batterierna.

Anf. 10 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! En naturlig följdfråga, när Birgitta Dahl säger 90 %, blir förstås: 90 % av vad? Det framgick inte om det är 90 % av de miljöfarliga utsläppen som man kommer åt eller om det är 90 % av antalet sålda batterier. Det betyder en del för bedömningen av innehållet i beslutet.

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

*Utökning av antalet
suppleanter i vissa ut-
skott*

*Meddelande om val av
ytterligare suppleanter
i vissa utskott*

*Om ökade medel för
vissa regionalpolitiska
satsningar*

Anf. 11 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Det är 90 % av de alkaliska batterier som har en sammanlagd halt av mer än 0,025 % kadmium och kvicksilver. Därmed kommer vi omedelbart åt en mycket stor del av det stora miljöproblem som de kvicksilver- och kadmiumhaltiga batterierna innebär.

Anf. 12 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Det var alltså 90 % av antalet försålda batterier och inte 90 % av de totala utsläppen. Hur mycket av de totala utsläppen vi kommer åt är alltså oklart.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Utökning av antalet suppleanter i vissa utskott

Tredje vice talmannen meddelade att valberedningen enligt ett till kammaren inkommet protokollsutdrag föreslagit att antalet suppleanter i finansutskottet skulle utökas från 22 till 23, i utrikesutskottet från 23 till 24, i trafikutskottet från 21 till 22, i arbetsmarknadsutskottet från 22 till 23 och i bostadsutskottet från 21 till 22.

Kammaren biföll valberedningens förslag.

5 § Meddelande om val av ytterligare suppleanter i vissa utskott

Tredje vice talmannen meddelade att val av ytterligare suppleanter i utskott skulle ske vid morgondagens sammanträde.

6 § Till kammarkansliet hade inkommit följande ansökan om entledigande:

Avsäger mig härmed uppdraget som riksdagsledamot att gälla fr.o.m. den 6 mars 1989.

Stockholm den 22 februari 1989

Marita Bengtsson

Framställningen bifölls av kammaren.

7 § Svar på fråga 1988/89:454 om ökade medel för vissa regionalpolitiska satsningar

Anf. 13 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Börje Hörnlund har frågat mig om regeringen är beredd att tillskjuta ytterligare medel alternativt vidta andra åtgärder för att stödja regionalpolitiska satsningar i utsatta kommuner och orter i syfte att utnyttja

de positiva möjligheter till utveckling som den rådande konjunkturen innebär.

Jag besvarade i tisdags här i kammaren en interpellation av Olle Östrand om jag är beredd att lägga förslag om ytterligare regionalpolitiska medel. Jag svarade då ja, och svaret på Börje Hörnlunds likartade fråga är givetvis också ja!

Anf. 14 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Riksdagen uttalade som sin mening i december mycket bestämt, med en centermotion som underlag, att regeringen skulle återkomma till riksdagen i dessa viktiga frågor. Jag noterar att arbetsmarknadsministern har respekt för det. Enligt vår mening behöver länsanslagen ökas med minst 200 milj. kr. och SIND erhålla minst 100 miljoner.

Högkonjunkturen har äntligen nått stora delar av Norrland och andra utsatta län. Jag anser att det i det här läget skall vara en rättighet för företagen att få den lilla uppmuntran som regionalpolitiskt stöd innebär. Det är just nu känslan finns där uppe, och det gäller att utnyttja högkonjunkturen till fullo. Det rör sig om relativt små belopp, men de gör stor nytta. Om arbetsmarknadsministern har svårt med finansministern när det gäller att få fram de erforderliga beloppen, kan jag ge ett litet tips. Påminn honom om att erbjudandet när det gäller de fyra stora aktieemissionerna från fyra statliga företag i stor utsträckning riktades till redan förmögna och välmående institutioner. Enbart den kursuppgången har inneburit att staten har överlämnat en och en halv miljard kronor. Med tanke på att det rör sig om så stora belopp är det som behövs till det utsatta företagen relativt litet; de andra företagen har ju inte varit hotade. Därför hoppas jag att det här kan bli en rättighet framöver. Det behövs verkligen, för det har inte varit så bra under många år, och nu gäller det att passa på.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1988/89:458 om handeln med sälskinn

Anf. 15 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Marianne Samuelsson har frågat mig om det har förekommit eller förekommer någon handel med sälskinn i eller genom Sverige sedan beslutet togs år 1983 och vilken kontroll som finns.

Några beslut i denna fråga togs inte år 1983. Frågan om ett eventuellt importförbud för skinn från kutar av grönlandssäl, s.k. whitecoat, och av storsäl, s.k. blueback, aktualiserades i början av 80-talet. Eftersom inga omständigheter talade för att det över huvud taget förekom import till Sverige av sådana skinn, avstod regeringen från att införa ett särskilt förbud. Detta redovisade regeringen för riksdagen i budgetpropositionen 1986. Förhållandena torde inte ha förändrats sedan dess.

När det gäller handeln med sälskinn generellt har denna minskat kraftigt under 1980-talet. Handelsstatistiken visar att 43 000 oberedda skinn impor-

terades år 1980 och att 6 000 infördes år 1987. Den uppgift som föreligger för år 1988 gäller perioden januari–oktober och visar att endast 7 skinn har importerats.

Exporten från Sverige av beredda skinn visar enligt statistiken liknande minskning. År 1980 exporterades till ett värde av 7 milj. kr. Motsvarande siffra för år 1987 var 260 000 kr. Uppskattningsvis motsvarar dessa värden ca 40 000 resp. ca 2 000 beredda skinn.

Regler för handel med sälskinn finns i den s.k. Washingtonkonventionen om internationell handel med utrotningshotade arter av djur och växter. Konventionen omfattar vissa sälarter, men långt ifrån alla.

En bidragande orsak till den kraftiga minskningen av handeln med sälskinn kan vara, förutom den allmänna opinionen, att den svenska pälsbranschen har tagit avstånd från all handel med skinn från kutar av grönlandssäl och storsäl. Enligt uppgift från pälsbranschen handlar man i dag över huvud taget inte längre med sälskinn.

När det gäller frågan om kontroll har jag fått uppgift om att tullverket prioriterar kontroll av skinn, eftersom denna vara kan härröra från arter som finns upptagna i Washingtonkonventionen.

Anf. 16 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikeshandelsministern för svaret.

Det är intressant att notera hur man följer upp av riksdagen fattade beslut. År 1981 var sälfrågan uppe till behandling i riksdagen. Då satt en borgerlig regering, och då fanns det i jordbruksutskottets betänkande en reservation från s-gruppen. Jag skall be att få citera ur den reservationen:

”Vad utskottet nyss anfört om jakten på nyfödda sälar innebär bl.a. att utskottet anser att svenska myndigheter bör medverka till en internationell opinionsbildning mot denna jakt. Om ett sådant agerande inte följs upp med åtgärder på det nationella planet finns det risk för att strävandena att humanisera jakten framstår som mindre trovärdiga. Att införa någon typ av handelshinder av det slag motionärerna åsyftar skulle däremot ge ökat eftertryck åt utskottets kritiska uttalanden rörande formerna för säljakten. Som framgår av den föregående redogörelsen finns visserligen en frivillig överenskommelse mellan pälsbranschen och världsnaturfonden om att från saluförande undanta bl.a. pälsvaror från ungar av grönlandssäl och klappmyts. Denna överenskommelse, som ej omfattar päls handeln i sin helhet och som kan sägas upp av endera parten utgör enligt utskottets mening inte tillräcklig anledning att avstå från en sådan mera verkningsfull åtgärd som ett juridiskt bindande importförbud. I överensstämmelse med utskottets tidigare redovisade ställningstaganden bör ett sådant förbud i första hand omfatta skinn från nyfödda sälar av typ whitecoat och blueback. – – – Det bör ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att få till stånd ett importförbud i enlighet med de av utskottet angivna riktlinjerna.”

Detta bifölls av riksdagen. Men när man nu ser på siffrorna, visar det sig att 1987 års siffror var högre – efter det att regeringen talat om att man inte tänkt införa importförbud.

Om timmertransporterna från Norrlands inland

Anf. 17 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Leif Marklund har frågat mig om jag är beredd att medverka till sådana åtgärder som gör att de tunga timmertransporterna från Norrlands inland till kusten även i fortsättningen kan ske via järnväg.

Det trafikpolitiska beslutet förra våren innebär att regeringen och riksdagen har i uppgift att ange de allmänna förutsättningarna för trafiksektorn så att en från samhällsekonomisk utgångspunkt riktig utveckling främjas. Statsmakterna skall alltså inte styra hur enskilda transporter bör gå.

SJ har med 1988 års trafikpolitiska beslut getts möjligheter att utveckla järnvägstrafiken där förutsättningar finns. Vi befinner oss nu i en genomförandefas då riksdagens fastlagda mål successivt förverkligas. Utvecklingen inom transportsektorn följs nu också upp intensivt och kontinuerligt för att vi skall kunna uppnå bl.a. målet om en god miljö och hushållning med våra naturresurser.

Ett viktigt mål för trafikpolitiken är vidare att främja regional balans. Som ett led i denna strävan har regeringen i dag uppdragit åt banverket att se över avgifterna för spårutnyttjandet så att transportsystemet bättre kan bidra till en balanserad utveckling i landets olika delar. Regeringen har vidare tidigare uppdragit åt trafikverken, transportrådet och naturvårdsverket att gemensamt ta fram en långsiktig samlad investeringsplanering.

Anf. 18 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret.

Det är glädjande att få ett svar som innebär att det i stort sett blir en utjämning av de banavgifter som har ansetts vara ett av hindren för godstransporter även på länsjärnvägarna.

Men när det gäller den bandel som åsyftas i frågan kan man säga att det näst sista tåget redan gått. Ungefär 75 % av godstransporterna har dragits undan genom att SJ helt enkelt har "prisat ut sig" i fråga om frakterna. Detta är ett ganska stort bekymmer. Enligt mitt förmenande är det förödande då SJ driver denna prispolitik. Under en tid då transportrådet, naturvårdsverket och trafikverken har fått i uppdrag av regeringen att ta fram långsiktiga investeringsplaner, prisar SJ ut sig när det gäller de här spåren.

Vi måste nu se till att lindra de verkningar som detta innebär. Man skall vara medveten om att 40 arbetstillfällen i en kommun som Arvidsjaur motsvarar en Kockumskris i Malmö avseende 12 000 arbetstillfällen – sett i förhållande till invånarantalet.

Här måste det till regionalpolitiska insatser. Man måste gå in med offertstöd för att driva järnvägen under någon övergångstid i syfte att lindra verkningarna.

Jag hoppas att regeringen ser det här problemet med samma ögon som de kommuner i Norrland som nu berörs. Och jag utgår från att jag får någon form av utfästelse om att man kommer att följa frågan.

Anf. 19 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag är nogsam och medveten om det här problemet. Nu är det i och för sig inget nypåkommet problem. Transporterna på järnvägen har på den här sträckan under lång tid gått med dåligt ekonomiskt underlag, så situationen är inte i och för sig en följd av det senaste trafikpolitiska beslutet.

En svårighet i den här bilden är ju geografin. Om man tittar på järnvägsnätet i det område som Leif Marklunds fråga berör, så kan man konstatera att järnvägen tyvärr innebär en väsentligt längre transportsträcka än vad som kan erbjudas vid lastbilstrafik. Även när SJ ger ett anbud som per ton och kilometer är betydligt lägre än vad som erbjuds vid lastbilstrafik, blir ändå totalkostnaden högre.

Nu hoppas jag att den översyn av banavgifterna, som regeringen nu har bett banverket göra, skall medverka till att stärka SJ:s konkurrenskraft på olika sträckor. Vilken effekt det kan ha på de transporter som Leif Marklunds fråga berör kan jag för dagen inte bedöma.

Men som komplettering till mitt tidigare svar, och som svar på Leif Marklunds nu ställda fråga, vill jag säga att det är självklart att regeringen noga följer effekterna ur regionalpolitisk synpunkt. Vi får sedan i ett vidare sammanhang pröva vilka åtgärder som kan bli erforderliga.

Anf. 20 LEIF MARKLUND (s):

Herr talman! Jag tackar för den kompletterande upplysning jag fick av kommunikationsministern. I min inledning sade jag att den här utjämnningen av banavgifterna naturligtvis kommer att bidra till att förbättra möjligheterna. Men jag är rädd för att den frågan blir aktuell i kommande diskussioner, där arbetsmarknadsministern måste ta det ansvar som man normalt får ta i sådana här situationer.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1988/89:465 om inrikesflygets expansion

Anf. 21 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Ragnhild Pohanka har frågat hur kommunikationsdepartementet avser att agera för att förhindra en fortsatt expansion av flygtrafiken och för att föra över resenärer till mer miljövänliga och resurssnåla transportmedel.

Inrikesflyget och särskilt regionalflyget har ökat snabbt under de senaste åren. Orsakerna är flera. Samlokaliseringen av inrikesflyget till Arlanda, utvecklingen av linjenät samt olika rabattformer är några exempel. Tillgången till flygplatser även på mindre orter har också bidragit till utvecklingen. Det ökande passagerarantalet är, som jag ser det, ett klart uttryck för att flyget uppfattas som ett konkurrenskraftigt och effektivt transportmedel. Genom den samverkan som finns mellan SAS, Linjeflyg och regionalflygbolagen har också de mindre orterna i landet fått en klart förbättrad trafikförsörjning. I de regioner som tidigare saknat tillgång till snabba och

effektiva transporter har detta naturligtvis haft stor betydelse för den regionala utvecklingen.

Ett viktigt inslag i regeringens trafikpolitik är att varje transportslag skall bära sina egna samhällsekonomiska kostnader. Som ett led i dessa strävanden kommer en miljöskatt för inrikesflygtrafiken att införas. För att erbjuda resenärerna ett konkurrenskraftigt och miljövänligt transportalternativ planeras en utveckling av snabbtågsförbindelser på vissa sträckor. Med ett rättvisande trafikpolitiskt kostnadsansvar som grund är det sedan den enskilde resenären som fritt skall kunna välja mest lämplig transportlösning.

Anf. 22 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag tackar kommunikationsministern för svaret, men jag är inte speciellt nöjd.

Flyget kräver ungefär tio gånger mer energi per passagerarkilometer än tåget. Om tågen är fulla, blir skillnaden ännu större. Den skatterabatt som flyget har tycker jag att man skulle sluta ge. Om jag var kommunikationsminister, skulle jag inte kunna sova gott på natten – med tanke på den kunskap som i dag finns om trafikens skadeverkningar och den prognos för trafikutvecklingen som föreligger.

Okänsligheten för folkopinioner finns också med i bilden, t.ex. när det gäller vägbygget på västkusten. Men andra platser kan också nämnas som det inte har talats om särskilt mycket i massmedia.

Om man vill uppnå effekter, behövs det ekonomiska styrmedel. Låt det exempelvis vara samma skatt på flygbränsle som på eldningsolja för bostäder! Den miljöskatt som kommer är ganska obetydlig. Ge SJ utvecklingsstöd och låt bli att ge flyget skattebefrielse.

Om vi vill uppnå effekter beträffande miljön – och det är av nöden i dag, eftersom läget är krisartat med tanke på den miljöförstöring som pågår – måste vi också vara villiga att satsa pengar.

Sänkta priser inom SJ, höjda skatter i luften och höjda bensinpriser på vägen skulle till en del vara en lösning på problemet. Det gäller ju att få människor att välja rätt trafikmedel. Det är viktigt för naturen och för framtiden.

Anf. 23 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Enligt Ragnhild Pohanka skulle jag sova dåligt. Det har jag hört tidigare när jag var invandrarminister. Men jag tror inte att man gör ett bättre jobb i regeringen om man sover dåligt på nätterna.

Det handlar här om svåra avvägningsfrågor. Den förmyndarmentalitet som Ragnhild Pohanka ger uttryck för tycker jag är utomordentligt betänklig. Ragnhild Pohanka säger att kommunikationsministern är okänslig för folkopinioner. Men jag är nogsamt medveten om att det när det gäller vägbygget på västkusten finns en stark folkopinion för detta vägbygge. Likaså finns det en stark opinion i de regioner där avstånden är stora för att man skall få tillgång till regionalflyg.

Jag råkar själv bo i en kommun där man under många år har kämpat för att få ett regionalflyg. Tack vare min företrädares insatser kunde stöd ges för ett regionalflyg som sträcker sina tentakler in i Västerbottens inland. Jag är

övertygad om att det finns en stark opinion för den insatsen – för övrigt en mycket viktig regionalpolitisk insats. Är miljöpartiet emot att man i avlägsna delar av landet får tillgång till det snabba och effektiva kommunikationsmedel som flyget utgör?

Vidare är vi medvetna om de miljöproblem som hör ihop med flyget liksom med en hel del andra kommunikationsmedel. Det gäller att rena vid källan, som riksdagen har sagt. Miljöskatten är till för att stimulera och pressa på, så att flygbolagen utvecklar renare motorer. På det sättet medverkar man till en minskning av de negativa miljöeffekterna. Vi har redan sett resultat när det gäller sådana insatser.

Anf. 24 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Det är inte min önskan att kommunikationsministern skall sova dåligt. Jag sade bara att jag skulle göra det – och det är litet skillnad.

Jag ger inte alls uttryck för någon förmyndarmentalitet. Hittills har ju flyget subventionerats genom skattelättnader och olika rabatter. Flygplatserna understöds kommunalt och regionalt. Jag tycker att flyget skall bära sina egna kostnader. Om flyget fick göra det, skulle antalet flygresenärer genast bli mycket mindre. Under en tid kunde man subventionera den miljövänliga trafik som SJ har.

Miljöskadorna borde räknas in i priserna. Då skulle SJ hamna i ett mycket bättre läge än andra trafikslag. Någon förmyndarmentalitet är det alltså inte fråga om. Men om andra får bära sina egna kostnader, skall också flyget göra det.

Anf. 25 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! I och med den nya trafikpolitiken vägs miljöeffekter och miljökostnader in i bilden för olika trafikslag. En utveckling är på gång när det gäller järnvägstrafiken. Via banverket satsar man på infrastrukturutvecklingen. Vidare finns det ett nytänkande inom SJ. Låt oss stödja detta! Men säg inte att människor i avlägsna delar av landet inte skall få tillgång till en snabb och bekväm flygförbindelse!

Anf. 26 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! De som bor i avlägsna trakter här i Sverige bör naturligtvis prioriteras när det gäller användandet av flyget. Men expansionen t.ex. av flygplatsen i min hemstad – man räknar med en tredubbling fram till år 2000 – är ganska häpnadsväckande. I stället kunde man ju satsa på järnvägen. Man skulle kunna åka tåg till Stockholm på ett par timmar eller ännu kortare tid, om järnvägen utvecklades.

När man stryper en älvs bifloder, sinar huvudfåran. I dag stryper man alla bijärnvägar. Då stryps trafiken och då minskas antalet passagerare ganska ordentligt på de huvudbanor som man i dag satsar på.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 27 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Birgitta Hambraeus har, med hänvisning till de skilda banavgifter som finns för spårutnyttjandet för olika bandelar, frågat mig om jag vill verka för en avgiftspolitik som gynnar järnvägstrafiken i hela landet.

Låt mig först förklara att de banavgifter som SJ betalar enligt den s.k. vägtrafikmodellen innebär en väsentlig kostnadsavlastning för järnvägstrafiken. I jämförelse med tidigare ordning, där SJ självt hade ansvaret för bannätet, får SJ en kostnadsavlastning värd ca 1 miljard kronor år 1990. SJ och andra tågforetag kan därmed få mer likvärdiga konkurrensförutsättningar i jämförelse med vägtrafiken, samtidigt som järnvägstrafiken kan utvecklas där förutsättningar finns.

Med hänsyn till att avgiftssystemet är helt nytt följer regeringen noga konsekvenserna för tågtrafiken. Regeringen är också beredd att enligt riksdagens trafikpolitiska beslut förra våren vidta de korrigeringar som kan anses erforderliga. Som jag tidigare nämnt här i kammaren har även regeringen som ett led i detta arbete i dag uppdragit åt banverket att se över avgifterna i syfte att främja regional balans.

Anf. 28 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern för svaret. Jag är mycket nöjd med att regeringen i dag har gett banverket uppdraget att se över avgifterna i syfte att främja en regional balans.

Riksdagens revisorer lyssnade i dag på generaldirektören för banverket. Denne berättade att det inte har gått att vinna någon förståelse för de olika prisklasserna. Människor kan inte förstå att de skall betala betydligt mer för att åka på en dålig bana, som det nu verkar. Riksdagen fick ju till stånd en minskning av antalet klasser från tre till två. Men centern ville redan vid det tillfället att det skulle vara en närmast symbolisk avgift. Man skulle inte ta mycket betalt för själva banutnyttjandet. Vägtrafikmodellen är inte helt genomförd på det sättet. Man betalar ju inte mer skatt när man åker med lastbil på dåliga vägar än när man åker på bra vägar.

Får jag fråga: När kan banverket förväntas komma med en rapport till regeringen så att det kan bli en ändring? Som det nu är hotas trafiken i stora delar av landet därför att det blir så fruktansvärt dyrt. Inlandsbanan har t.ex. fått höjda kostnader, och det rimmar illa med det som kommunikationsministern säger, dvs. att det hela skall förbilligas – SJ har alltså fått 1 miljard kronor mindre i utgifter. Ändå är det nu betydligt dyrare att åka på sådana banor som inlandsbanan.

Vidare fick vi häpnadsväckande uppgifter från chefen för Borlängedistriktet i mellersta regionen, som menade att det var sex gånger så dyrt att åka på Västerdalsbanan som att åka på banan mellan Uppsala och Stockholm. Det råder en viss förvirring, och jag vore tacksam för ett klarläggande.

Anf. 29 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag utgår från att banverket mycket snabbt kan utföra det uppdrag som regeringen i dag har gett. Jag kan bara försäkra att kommunika-

tionsdepartementet inte på något sätt kommer att fördröja en justering av prisrelationerna i vad gäller banavgifterna.

Anf. 30 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag är tacksam för det. Generaldirektören för banverket sade också att han trodde att det skulle bli en avgift framöver. Får jag då fråga om den kan tänkas bli lägre. Vad är det annars som gör att det, trots att detta var tänkt att underlätta för trafiken, nu blir dyrare att använda banan? Kan möjligen den översyn som pågår bidra till att det blir billigare i framtiden?

Anf. 31 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Det uppdrag som banverket har fått tar sikte på att det skall göras en justering så att avgifterna blir likvärdiga, enligt vägtrafikmodellen. Men jag utgår från att det totala samhällsekonomiska utrymmet är oförändrat.

Anf. 32 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! I riksdagens trafikpolitiska beslut var vi mycket måna om att det skulle vara en regionalpolitisk tanke i kommunikationspolitiken, och det kan då inte vara riktigt att man tar mer betalt i glesbygdsområdena och motiverar det med samhällsekonomi. Samhällsekonomi måste vara betydligt bredare än att man bara ser till vad själva banunderhållet kostar. Betydelsen av att ha kvar en järnvägslinje över hela Sverige måste också tas in. Är kommunikationsministern beredd att lägga sådana aspekter även när det gäller taxesättningen?

Anf. 33 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag har tydligen uttryckt mig otydligt. Jag försökte säga att justeringen skall ske med målet att taxan skall utjämnas, så att det inte skall vara dyrare att köra på en glesbygdsbana än på stambanan. Men den totala intäkten från banavgifter måste ändå vara densamma. Utjämnningen innebär inte en total minskning av de intäkter som banverket kan få av banorna.

Anf. 34 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag är nöjd med att det inte blir så att glesbygden drabbas värre än resten av landet. Men jag vill fortfarande ha svar på frågan: Är det inte egendomligt att det, trots att man vill underlätta för SJ, har blivit dyrare att åka på banorna? Vad är det som har inträffat som har gjort att det är dyrare trots att det ges subventioner? Det talas alltså om 1 miljard kronor.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1988/89:473 om SJ:s godsfraktpolitik

Anf. 35 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Birgitta Hambraeus har, med hänvisning till uppgifter att SJ erbjuder sina kunder pengar för att de skall låta bli att trafikera vissa

järnvägssträckor och i stället frakta på lastbil till större järnvägsstationer, frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder.

Jag anser det viktigt att järnvägens godstrafik kan utvecklas långsiktigt genom att erbjuda effektiva transporter till konkurrenskraftiga priser. För detta talar inte minst målet om en god miljö. En sådan utveckling ställer, som också betonats i 1988 års trafikpolitiska beslut, krav på nya transportlösningar, som kombinerade lastbils- och järnvägstransporter. För att främja denna nödvändiga omstrukturering så att SJ:s godstrafik kan vidareutvecklas på ett sätt som tillgodoser kundernas krav har SJ möjlighet att ge särskilda transportbidrag. Syftet med denna ersättning är att förmå kunderna att välja en kombitransport i stället för att övergå till landsvägstransport hela sträckan.

Jag anser mot denna bakgrund att jag inte har anledning att vidta någon åtgärd med anledning av frågan.

Anf. 36 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka kommunikationsministern också för detta svar, som jag inte är lika nöjd med.

Det är så att Hedlunds husfabrik i Furudal och Vikasågen har fått ett erbjudande att låta bli att använda de spår som går intill deras fabriker och i stället köra med lastbil och lasta i Borlänge. De skulle alltså härmed undvika den bana som går över Mora ner mot Borlänge och i stället ta lastbil till Borlänge och lasta där i kombitrafik. Det kan inte vara ett sätt att ordna mer miljövänliga transporter. SJ är uppenbart ute efter att lägga ner vissa järnvägssträckor och ta undan underlaget för dem.

Jag vill fråga kommunikationsministern: Måste vi inte se till att banverket får i uppdrag att också marknadsföra de banor som finns? Man skall inte utgå från nuläget och lägga ner de banor som inte används så mycket i dag.

Det sker inte någon marknadsföring ute i glesbygden för de många små företagen. Däremot säger SJ att man har goda kontakter med sina stora kunder. Det är ganska lättjefullt – det är enkelt att ha kontakter med några få kunder. Har de många små kunder som finns utmed en svag bana verkligen erbjudits stickspår? Har SJ erbjudit sina tjänster? Är kommunikationsministern villig att undersöka detta och ge sitt stöd?

Dessutom vill jag berätta att generaldirektören blev häpen och chockerad över dessa uppgifter när han i dag träffade riksdagens revisorer, och han lovade att ta kontakt. Han menade att detta inte är i överensstämmelse med SJ:s policy. Även om kommunikationsministern inte ingriper, hoppas jag att just detta fall skall bli löst.

Anf. 37 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag undrar om vi inte är på väg in på ett stickspår, om vi här i kammaren skall diskutera hur godstransporterna på varje sträcka i detta land skall gå.

Principen måste vara att SJ också skall utveckla en godstrafik som är rationell och som gör att SJ konkurrenskraftigt kan marknadsföra sina tjänster. Det är utgångspunkten. Om alternativen är att hela transporten går med lastbil hela sträckan eller att det görs en uppsamling efter en kortare

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

Meddelande om interpellationssvar

Om en politisk haverikommission för JAS-projektet

landsvägstransport till vissa terminaler och transporten går vidare på järnväg, är väl det senare alternativet bättre, både från Birgitta Hambraeus utgångspunkt och med hänvisning till en allmän, god hushållning med resurser och en god miljöpolitik.

Anf. 38 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Jag kan hålla med kommunikationsministern om att det för ett företag som ligger långt från järnväg och som har vant sig vid att åka lastbil hela vägen är mycket bra om SJ kan erbjuda kombitrafik, där företagen får lasta vid de järnvägar som finns.

I detta fall gäller det emellertid en befintlig järnvägssträckning, och det är inte fråga om några småsnuttar. Det är bl.a. sträckan Mora-Borlänge, som har diskuterats mycket, och sträckan över Furudal, dvs. gamla Bollnäsbanan via inlandsbanan. Där används spåren nu, men då går SJ ut och säger: Ni får 900 kr. per vagnslast om ni undviker de spåren och i stället lastar i Borlänge.

Jag tycker inte att vi är inne på något stickspår. Vad jag ville ha svar på var: Hur kommer det sig att SJ inte går ut och marknadsför de spår som finns? Det är ju långa sträckor som SJ bara ger upp. Man ser till att dra undan underlaget för kommunikationerna i stället för att försöka satsa på dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Meddelande om svar på interpellation 1988/89:126

Anf. 39 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningen vill jag meddela att interpellation 1988/89:126 om den svenska kustsjöfartsflottan, som ställts av Anna Wohlin-Andersson, inte kan besvaras inom den föreskrivna tiden på grund av resor. Jag har kommit överens med interpellanten om att besvara denna interpellation den 4 april.

14 § Svar på fråga 1988/89:441 om en politisk haverikommission för JAS-projektet

Anf. 40 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Lars Werner har, med hänvisning till diskussionen om JAS-projektets ekonomiska förutsättningar och det nyligen inträffade haveriet med det första provflygplanet, frågat mig om jag är beredd att tillsätta en politiskt sammansatt haverikommission, som inte begränsar sig till att enbart diskutera utan också tar hänsyn till ekonomiska och andra tekniska förutsättningar för projektets genomförande.

Jag vill inledningsvis understryka att i enlighet med riksdagens beslut följs detta projekt upp och kontrolleras med stor noggrannhet. I den proposition om det militära försvaret som i morgon lämnas till riksdagen kommer JAS-projektet liksom tidigare år att noggrant redovisas.

Haveriet med det första provflygplanet utreds av statens haverikommission. När arbetet i kommissionen har slutförts hoppas jag att vi har erhållit full klarhet i orsakerna till haveriet.

Regeringen uppdrog den 16 februari i år åt försvarets materielverk att senast under maj i år belysa vilka tekniska, tidsmässiga och ekonomiska konsekvenser som haveriet medför. Vid samma tidpunkt skall försvarets materielverk också ha klarlagt ekonomiska frågor och övriga villkor inför ett eventuellt beslut under år 1991 om JAS-projektets fortsättning. Regeringen har vidare uppdragit åt materielverket att bevaka att statens kostnader minimeras, om vi väljer att avbryta projektet.

Jag avser också att fortlöpande på lämpligt sätt informera riksdagens försvarsutskott och 1988 års försvarskommitté om läget i JAS-projektet. Lars Werners partikamrater deltar i såväl försvarsutskottets som försvarskommitténs arbete och ges därmed god insyn i JAS-projektet. Med den uppläggning av det fortsatta arbetet som regeringen har valt menar jag att JAS-projektet allsidigt kommer att kunna belysas och bedömas. Jag anser därför inte att en politiskt sammansatt haverikommission kan tillföra den fortsatta hanteringen av JAS-projektet något nytt.

Anf. 41 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag tolkar i viss mening innehållet som positivt. Svaret visar att regeringen inte är opåverkad av de olika tveksamheter som förekommit kring JAS-projektet. Jag tänker inte i första hand bara på det nyligen inträffade haveriet, utan i ännu högre grad på hela den diskussion som förts om projektets kostnadsutveckling. Jag tror nämligen att det vore mycket farligt om man fastnade i en mycket begränsad diskussion om styrsystemet när problemen är mycket vidare än så. Naturligtvis har haveriet på ett mycket obehagligt sätt ställt hela frågan i en ny dager, framför allt för alla dem som redan bestämt sig för att detta projekt skall genomföras till varje pris.

Jag tycker det är bra att FMV fått det uppdrag som försvarsministern redovisade i svaret, men jag anser inte att det räcker. Hela frågan handlar egentligen om det orimliga i en diskussion om 7 eller 8 miljarder i kostnadsfördyring skall betraktas som felräkningspengar eller inte. Den debatt som har förts mellan representanter för IG-JAS och FMV blottar minst sagt pikanta detaljer när det gäller sättet att se på frågan om 7 eller 8 miljarder är felräkningspengar eller inte. Även Bengt Gustafsson hävdar att IG-JAS bryter mot kontraktet, om det blir fråga om sådana fördyringar.

Allt detta visar att det enligt vår mening finns välgrundade skäl att tillsätta en politisk haverikommission, som går igenom materialet och tar fram underlag beträffande de ekonomiska och tekniska förutsättningarna för projektets genomförande.

Jag vill slutligen fråga försvarsministern: Kommer försvarets materielverk i den utredning som man skall göra att också ta upp frågan om hur man skall bedöma trovärdigheten i det beslutsunderlag som hittills har förelegat, och hur ser försvarsministern på det beslutsunderlag som hittills har förelegat?

Anf. 42 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! Låt mig först till Lars Werner säga att det är mig helt främmande att betrakta 7 eller 8 miljarder som felräkningspengar oavsett vilket projekt det är fråga om. För det andra går det icke i dag att ge Lars Werner ett besked på den fråga han sist ställde. Det finns många människor som följer upp projektet och kontrollerar och går igenom det. Som jag sade i mitt svar följer både försvarsutredningen och försvarskommittén detta, och de har också möjligheter att studera den här frågan.

Anf. 43 LARS WERNER (vpk):

Herr talman! Jag tackar för det konkreta besked jag fick om att försvarsministern inte betraktar 7 eller 8 miljarder som felräkningspengar. Det är bra.

Jag vill ställa ett par frågor till. Skall jag tolka svaret så, att man i den utredning som FMV skall göra också kommer att diskutera hur den säkerhetspolitiska analys ser ut som motiverar satsningen på JAS-projektet? Skall jag tolka svaret så, att man kommer att ta fram vad eventuella skadestånd kostar om projektet avbryts? Skall jag tolka det så, att man också kommer att diskutera om projektet är möjligt att genomföra om USA och andra länder som tillhandahåller komponenter skulle försvåra eller förhindra leverans? Vad händer om man inte får de komponenterna?

Om man i FMV:s utredning fastnar för att projektet skall avbrytas, måste man i så fall vänta med att gå till riksdagen ända till år 1991?

Anf. 44 Försvarsminister ROINE CARLSSON:

Herr talman! På den fråga Lars Werner nu ställde om avbrytande av kontrakt och skadestånd vill jag svara att den frågan finns reglerad i den överenskommelse som riksdagen har ställt sig bakom. När det gäller den andra delen vill jag återigen understryka att ett av skälen till att vi valt den lösning för vårt luftförsvar som ett nytt flygplan representerar, är just till stor del säkerhetspolitiska bedömningar. Till detta kan läggas att varje försvarskommitté noggrant granskar de eventuella förändringar som vi behöver göra i vårt säkerhetspolitiska tänkande dels vad gäller materielanskaffning, dels vad gäller våra styrkors storlek.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1988/89:464 om åtgärder för att hjälpa uteliggare och andra hemlösa

Anf. 45 Socialminister SVEN HULTERSTRÖM:

Herr talman! Ragnhild Pohanka har frågat mig vad jag är beredd att göra för att hjälpa uteliggare och andra hemlösa.

Bostadslösheten är framför allt ett storstadsproblem och gruppen bostadslösa består till stor del av personer med omfattande missbruk eller psykiska och sociala problem. När det som nu råder bostadsbrist har de svårt att hävda sig i konkurrensen om bostäder. Socialtjänsten brukar emellertid, liksom

kyrkor och olika frivilliga organisationer, ordna tillfälligt boende för personer som helt saknar bostad. Enligt uppgifter från företrädare för socialtjänsten i Stockholm, Göteborg och Malmö har situationen för de hemlösa försvårats under de senaste åren. Som regel lyckas dock socialtjänsten ordna tillfälligt boende vid olika härbärgen eller andra former av jour- eller korttidsboende för dem som begär sådan hjälp.

De tungt problembelastade människor som det gäller är vanligtvis inte hjälpta endast med en lägenhet. Det kan krävas olika typer av skyddat boende och andra vård- eller stödinsatser. Även om tillgången till platser inom akutboendet under huvuddelen av året täcker de akuta behoven kan det vara viktigt att ytterligare utveckla olika former av skyddat boende. I de berörda kommunerna gör man också ansträngningar för att förbättra situationen.

Enligt socialtjänstlagen är det socialnämndens uppgift att främja den enskildes rätt till bostad och att bistå med vård eller andra former av socialt stöd vid behov. Detta innefattar självfallet åtgärder för att tillgodose också de mest utsatta gruppernas behov. Det är av stor vikt att kommunerna kontinuerligt ägnar stor uppmärksamhet åt dessa gruppers problem så att stödinsatserna beträffande såväl boendet som annat genomförs på effektivaste sätt.

Anf. 46 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag får tacka för svaret. Det var mycket positivt, och jag känner mig glad och tacksam för det.

Tyvärr är inte detta bara ett storstadsproblem. Det finns många bostadslösa även i mindre städer i Sverige. Det beror inte i första hand på bostadsbristen utan på att dessa människor av olika skäl inte kan behålla en bostad. Det behövs alltså insatser över hela landet.

Jag har tagit reda på att det i Stockholm finns ca 500 platser, varav 340 är avsedda att användas i sådana fall då det föreligger planering för vård eller arbete. Där får man inte plats omedelbart samma dag, utan där har man en viss väntetid. Sedan finns det, om uppgifterna stämmer, 164 platser för tillfälliga övernattningar. Det är uppbart att det behövs fler platser, eftersom människor faktiskt sover ute och dessa hotell är fullbelagda. Ytterligare insatser behövs alltså, och jag har fått uppgifter om att man planerar för det.

Det är ofta fråga om unga människor, som kanske inte kan tänka sig att ta in på dessa s.k. ungarshotell. Det är svårt för dem att gå dit; de vill inte tillhöra den gruppen, även om de kan ha svåra missbruksproblem och annat. Jag har inte något förslag till hur man skall lösa det här problemet, men det är helt klart att man måste sätta in särskilda åtgärder för att hjälpa unga bostadslösa. Det kan gälla unga människor som har suttit i fängelse och förlorat sin bostad under fängelsevistelsen. När de sedan kommer ut har de varken bostad eller arbete – de har inte någonstans att ta vägen. På vissa håll har det funnits utslussningsbostäder. Det har visat sig vara ett effektivt och bra sätt att lösa problemen. Sådana utslussningsbostäder försvinner emellertid ofta ur planeringen, eftersom det är en ganska kostsam lösning. Tack för ordet!

Överläggningen var härmed avslutad.

*Om ökad användning
av biobränslen*

Anf. 47 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat mig om regeringen avser att vidta några åtgärder för att riksdagens beslut om en ökad användning av biobränslen skall kunna förverkligas.

Inhemska bränslen har en lång tradition i det svenska energisystemet och svarar i dag för ca 15 % av den totala energitillförseln. Under första hälften av 1980-talet ökade användningen av inhemska bränslen, bl.a. som ett resultat av stimulansåtgärder från statens sida under en följd av år.

Som framhölls i propositionerna när stimulansåtgärderna infördes måste dock biobränslena efter introduktionsfasen stå på egna ben och klara sig utan direkta stöd. Därför har de direkta statliga stimulansåtgärderna nu upphört. Ett indirekt men omfattande stöd finns dock kvar i form av befrielse från energiskatt. Jämfört med t.ex. nuvarande beskattning av eldningsolja på bortåt 10 öre/kWh, har de inhemska bränslena sluppit en skatt på mer än 6 miljarder kronor per år. Staten satsar också betydande resurser på forskning och teknikutveckling i syfte att erhålla ett mer diversifierat energisystem med inriktning på förnybar energi.

Biobränslebranschen har i några fall fått problem under senare år. En orsak till dessa problem torde vara de låga oljepriserna. Dessa är, som Ivar Franzén väl känner till, följden av en internationell utveckling.

Regeringen anser att det är viktigt att användningen av biobränslen framdeles fortsätter att öka. En målsättning är att detta skall bli möjligt utan statligt stöd. De nya villkor som kommer att gälla i energisystemet allteftersom omställningen av detta fortskrider kommer att underlätta en sådan utveckling. Bl.a. kommer elpriserna att successivt öka. Riksdagens beslut om att kärnkraftsavvecklingen skall inledas med att två reaktorer ställs av i mitten av 1990-talet kan ses som ett sätt att skapa fastare utgångspunkter för omställningsprocessen.

En faktor som kan få särskild betydelse för biobränslena i denna utveckling är regeringens uppdrag till naturvårdsverket och energiverket att klarlägga hur en miljöanpassad svensk energiförsörjning kan utformas. Denna utredning kan antas resultera i bl.a. ett ökat intresse för biobränslen.

De miljöavgifter på bl.a. koldioxid och svavel som regeringen avser att föreslå under innevarande mandatperiod kommer också att bidra till att stärka biobränslenas ställning.

Anf. 48 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret.

Miljö- och energiministern tycks leva helt vid sidan om verkligheten. Att fabriker läggs ned, att kapital på många miljoner förstörs, att goda kunskaper försvinner, att entreprenörer går i konkurs, att entreprenörandan och förtroendet för regeringens politik allvarligt skadas nämner miljö- och energiministern inte med ett ord – hon lever i en annan värld. "Medan gräset gror dör kon" – så kan man beskriva den politik som miljö- och energiministern representerar.

Biobränslena står på egna ben. Javisst! Och så talar miljö- och energiminis-

tern om skattebefrielsen. Nästan hela kostnaden för bibränsle är arbetskostnader, och jag hävdar med bestämdhet att den skatt som betalas in på grund av användning av bibränsle är större än den som betalas på olja, om man tar hänsyn till kostnadsfördelningen, i och med att inte någon annan kostnad tas ut för bibränsle än just arbetskostnad.

Oljeprisutvecklingen är internationell, säger miljö- och energiministern. Javisst! Men det finns riksdagsbeslut, på förslag av miljö- och energiministern, att vi skall garantera en oljeprisutveckling via skatten som ger trygghet för en marknad för bibränslen. Det är märkligt att man helt tänker bort detta och helt struntar i riksdagens beslut. Sedan beror det på hur vi värderar bibränslen, om de är dyrare eller billigare än olja.

Jag vill fråga miljö- och energiministern: Finns det inte utrymme i miljö- och energiministerns tankevärld för vad som faktiskt händer i verkligheten?

Anf. 49 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jo, det finns det i högsta grad.

För det första vill jag bara påminna Ivar Franzén om att oljeskatten har höjts flera gånger av den socialdemokratiska regeringen.

För det andra vill jag säga att bibränslena i dag svarar för en lika stor andel av svensk energiförsörjning som kärnkraften eller vattenkraften. Så var det inte på den tiden då centern hade ansvaret för energipolitiken.

Anf. 50 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! På den tiden var det så att bibränslena svarade för mer av vår energiförsörjning än vad kärnkraften gjorde, eftersom kärnkraften då var av betydligt mindre omfattning. Sedan skedde en viss utveckling framför allt i slutet av den borgerliga regeringsperioden. Kvar står att det är utveckling som är det väsentliga. Den grundläggande användningen inom industrin vilar på säker grund, och den kan vi räkna med även i fortsättningen. Det väsentliga är utveckling, framför allt av den nya delen av branschen, de förädlade bibränslena. Hela den branschen slås nu ut utan att miljö- och energiministern höjer ett enda litet finger, trots att det finns klara riksdagsbeslut om att den här marknaden skall ges en viss trygghet.

Om vi tar hänsyn till att bibränslena är de mest miljövänliga bränslena och att vi där tar ut hela kostnaden för produktionen är det faktiskt, sett i ett globalt samhällsekonomiskt perspektiv, mycket billigare än oljan, även om vi höjer oljepriset en hel del.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1988/89:425 om varaktigt skydd för löv- och lökgrödor

Anf. 51 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ingela Mårtensson har frågat jordbruksministern om han avser att föreslå ändringar i vattenlagen så att löv- och lökgrödor ges ett varaktigt skydd. Frågan har överlämnats till mig.

Naturvårdslagen gör det möjligt att freda utrotningshotade arter, och

genom bl.a. naturreservatsbildning kan särskilda restriktioner införas.

Vattenlagen reglerar endast frågor som har samband med vattenföretag. Vid tillåtlighetsbedömningen enligt vattenlagen skall prövas om ett vattenföretag inte strider mot syftet med sådana naturvårdslagsföreskrifter. Dessutom skall naturresurslagens regler om bl.a. skydd för ekologiskt känsliga områden följas.

Gällande lagstiftning ger således möjlighet att skydda hotade arter. Jag anser att dessa möjligheter skall utnyttjas. Jag vill i sammanhanget erinra om att den pågående översynen av naturvårdslagen enligt sina direktiv också skall ta upp skyddet av hotade arter.

Vad jag nu sagt innebär att det inte behövs någon ändring i vattenlagen för att kunna skydda dessa intressen.

Anf. 52 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag visste inte att det var statsrådet Birgitta Dahl som hade ansvaret för grodorna i regeringen – jag trodde att det var Mats Hellström. Men jag tackar statsrådet för svaret.

Jag är särskilt förtjust i grodor, måste jag erkänna, och jag hade därför under den allmänna motionstiden skrivit en motion om lövgrodan, men tyvärr fastnade den i ett gem och kom inte med i motionsfloden. Men dagen efter det att motionstiden hade gått ut läste jag i tidningen att det skulle bli ett naturreservat i Oxhagen i Malmöhus län, och det var just situationen där som jag hade tagit upp i min motion.

I och för sig är det bra att man nu skyddar grodorna i Oxhagen, men jag tycker ändå att det är litet väl drastiskt att man måste ta till naturreservat och att man inte med den lagstiftning som finns kan ge grodorna ett varaktigt skydd – det kan man tydligen inte. Fiskenämden i Malmöhus län gav 1987 tillstånd till inplantering av signalkräftor, och det har också väckt en hel del reaktioner i Malmöhus län – signalkräftorna åter nämligen upp grodornas ägg och utrotar på det sättet grodorna ur småvattnen.

Det gäller här inte bara det hot som kräftorna utgör – utdikningar är också ett stort hot mot groddjuret. Även på den punkten bör man se till att det i lagstiftningen finns ett sådant skydd att grodorna inte försvinner. Sverige har ju skrivit under en konvention och på det sättet lovat se till att ha ett varaktigt skydd för de utrotningshotade arterna.

Anf. 53 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Om Ingela Mårtensson hade en aning om vad som ingår i en miljöministers ämbetsområde skulle hon förvånas. Dit hör också t.ex. skjutbanor och motocrossbanor. Jag måste säga att jag föredrar grodorna, men jag tycker att det är mycket viktigt att se till att det finns stränga bestämmelser för den här andra verksamheten.

Jag vill än en gång säga att vattenlagen och naturresurslagen rätt tillämpade ger möjlighet att skydda utrotningshotade arter utan naturreservatsbildning. Det är i och för sig bra, tycker jag, att man har tagit initiativ till det i den här frågan, och enligt vad jag har fått veta är naturvårdsverket berett att svara för kostnaderna när det gäller just Oxhagen. Därmed kan vi betrakta just den frågan som löst på ett lyckligt sätt. Den är i och för sig

överklagad till departementet, men jag avser att vänta med beslutet och ge chans till reservatsbildning. Men, som sagt, rätt tillämpad skall den nuvarande lagstiftningen vara ett tillräckligt skydd.

Anf. 54 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Man kan ju fråga sig om den verkligen är ett tillräckligt skydd när man har hamnat i den här situationen. Många har upprörts över att fiskenämnden har kunnat fatta ett sådant beslut. Men vi får väl avvakta överklagandet och se vilken ståndpunkt regeringen intar i det ärendet. Det faktum att fiskenämnden faktiskt kan fatta ett sådant beslut är i varje fall en indikation på att det behövs en uppstramning av lagstiftningen.

Jag undrar då hur det blir med våtmarkerna. Kommer man att se till att det genom lagstiftningen blir ett skydd där, så att våtmarkerna inte utdikas på ett sådant sätt att groddjuren försvinner? Folkpartiet har tidigare här i riksdagen framfört att man borde komplettera naturvårdslagen på det sättet med ett biotopsskydd.

Anf. 55 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Regeringen behandlar varje vecka ett antal överklagade ärenden, där vi genom våra beslut rättar till eventuella misstag. Det gör vi både för att åstadkomma rättelse i det enskilda fallet och för att så att säga uppfostra myndigheterna när det gäller hur de skall tillämpa lagen. Jag kan säga att praxis har blivit allt strängare.

Dessutom pågår nu en översyn av naturvårdslagstiftningen i syfte att skärpa den. Det är regeringens avsikt att förelägga riksdagen ett sådant förslag under denna mandatperiod.

Anf. 56 INGELA MÅRTENSSON (fp):

Herr talman! Jag hoppas att den översynen också medför ett bättre skydd för grodorna. Jag har förstått att Birgitta Dahl har ett engagemang för grodorna. Jag hoppas att det också innebär att hon verkligen ser till att det kommer till ett skydd.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1988/89:444 om Wisla-projektet i Polen

Anf. 57 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Håkan Holmberg har frågat utrikesministern vilka åtgärder regeringen avser vidta för att främja Wisla-projektet och andra miljöinsatser i Polen med utnyttjande av bl.a. svenska kreditfordringar.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Svenska regeringen följer uppmärksamt utvecklingen av miljötillståndet i världen och inte minst i våra grannländer. Det gäller inte minst miljötillståndet i just Polen. Många rapporter från Polen visar att ingen förbättring har skett utan att en redan allvarlig miljösituation synes bli allt sämre.

Sedan 1970-talet har Sverige ett bilateralt miljövårdssamarbete med Polen, på svensk sida administrerat av statens naturvårdsverk.

Inom regeringskansliet bereds för närvarande olika förslag om att intensifiera miljöarbetet mellan Sverige och Polen. Ett av flera projekt som övervägs är det s.k. Wisla-projektet. Jag kan försäkra Håkan Holmberg att vi prövar olika metoder att hitta goda lösningar i denna fråga. Inriktningen är att i samband med att den polske miljöministern och tillika vice premiärministern i maj detta år besöker mig kunna presentera hur miljöarbetet med Polen skall kunna intensifieras.

Anf. 58 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Jag får tacka miljöministern för svaret, som tyvärr gick litet förbi den fråga som jag egentligen hade hoppats få en kommentar till. Frågan ställdes till Sten Andersson, och skälet var att Sten Andersson nyligen besökte Warszawa och, att döma av tidningsartiklar efteråt, gjorde vissa uttalanden om just detta konkreta projekt.

Ytterligare en bakgrund till frågan är de nordiska miljöministrarnas besked i början av året om att man skulle ställa generösa krediter till förfogande för miljöinvesteringar i öst. Det intressanta är att man skall vara väldigt klar i analysen när man tar ställning till olika tänkbara åtgärder. Vi har ju att göra med politiska system och regimer som är vana vid att leva utan press från medborgare och från en normalt fungerande marknad.

Detta har möjliggjort en exploatering som inte liknar något som vi är vana vid från andra håll, utan hänsyn till några miljöintressen.

Krediter på samma generösa villkor som var så deprimerande vanliga under 1970-talet kan få den onda cirkel som har drivit fram denna situation att slutas ännu fortare och ytterligare en tid befria regimerna från pressen att behöva göra något rejält åt saken. Det är i detta sammanhang som den alternativa finansieringsmodellen kommer in i bilden.

Wisla-projektet innebär att man utnyttjar Polens väldiga skuldbörda i väst och så att säga byter andelar i utlandsskulden mot konkreta miljöinvesteringar. Det var till detta jag hade hoppats få en kommentar av Birgitta Dahl. Projektet är lokalt förankrat, och även oberoende krafter i det polska samhället är engagerade. Det är litet oroande att Birgitta Dahl går förbi just den frågan.

Anf. 59 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Skälet till att jag inte nu ger definitiva besked är att detta är en fråga som Polen och Sverige diskuterar tillsammans. Det är inte något ensidigt åtagande eller åläggande från svensk sida.

Jag diskuterade dessa frågor med den polske miljöministern Kociol första gången jag besökte Polen i oktober 1986 och så sent som i höstas, då vi träffades i Sofia för att underteckna kväveprotokollet och komma överens om hans besök här i vår.

Vi var helt överens om att vi på båda sidor behövde förbereda oss för att ha väl genomarbetade förslag att diskutera och tillsammans komma överens om. Jag tror att det är en väldigt bra metod för att förbereda goda resultat. Vi skall utnyttja den.

Jag kan också upplysa Håkan Holmberg om att en arbetsgrupp med representanter från flera departement nu bereder dessa frågor.

Slutligen kan jag upplysa Håkan Holmberg om att Nordiska investeringsbanken nästa vecka för miljöministrarna kommer att redovisa det uppdraget som fick av oss då vi sågs senast, hur vi på lämpligt sätt skulle kunna ordna den finansiering som behövs för att möjliggöra den här typen av investeringar.

Anf. 60 HÅKAN HOLMBERG (fp):

Herr talman! Naturligtvis är detta frågor som måste beredas gemensamt av Polen och Sverige. Just idén att utnyttja de polska utlandsskulderna och att engagera sig i Wisla-projektet har också lanserats i en motion från folkpartiet till årets riksdag. Jag kan nämna att den motionen just från polskt håll – även från officiellt polskt håll – lett till mycket positiva reaktioner som kommit oss till del. Det borde gå att nå resultat.

Jag känner mig oroad. Av den publicitet som varit kring dessa frågor får jag nämligen en känsla av att just detta komplex kring skuldbytan är något som regeringen av något skäl tycks vilja undvika. Detta föranledde för en tid sedan en skrivelse från Svenska naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden, Svensk-polska miljöföreningen och andra som är engagerade i just Wisla-projektet. Skrivelsen ställdes till UD:s handelsavdelning där problemet möjligen finns.

Jag hoppas att Birgitta Dahl använder sitt inflytande i regeringen för att sätta fart på skeendet, så att det fattas ett beslut där detta skall ske, vilket tycks vara på UD.

Anf. 61 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Just den metod som Håkan Holmberg talar om har vi använt i flera andra fall och varit pionjärer, t.ex. för att rädda Costa Ricans regnskogar, vilka jag nyligen besökte.

Till slut kan jag inte underlåta att säga att eftersom Håkan Holmberg inte riktigt orkade med att vara generös är det väl bra att vi är överens i dessa frågor.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1988/89:455 om genetisk manipulation

Anf. 62 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om miljölagstiftningens krav på tillstånd och tillsyn och sanktionsmedel när det gäller frisläppande av genetiskt manipulerade organismer och om regeringen är beredd att samordna lagstiftningen på bioteknikområdet så att ett heltäckande regelverk kan skapas.

Med stöd av miljöskyddslagen kan kontroll utövas för att skydda omgivningen från föroreningar och andra störningar från verksamheter som bedrivs vid fasta anläggningar. Dessa kontrollmöjligheter omfattar även

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

Om genetisk manipulation

miljöfarliga utsläpp från bioteknisk verksamhet. Regeringen får föreskriva vilka verksamheter och anläggningar som inte får påbörjas utan att särskilt tillstånd enligt miljöskyddslagen har lämnats. Dessa anläggningar och verksamheter finns närmare angivna i bilagan till miljöskyddsförordningen. Till inrättningar som kräver tillstånd hör bl.a. läkemedelsfabriker och fabriker för framställning av bekämpningsmedel. Miljöskyddslagens regler om tillstånd, tillsyn och sanktioner gäller sålunda för dessa verksamheter.

Bioteknisk verksamhet kan emellertid vara förenad med andra risker än sådana som omfattas av miljöskyddslagen.

Den alltmer avancerade bioteknik som nu håller på att utvecklas har därför också lett till att man inom regeringskansliet har påbörjat ett arbete med att se över vilka regelförändringar som kan bli aktuella. Detta har också framgått bl.a. av de svar jordbruksministern och socialministern tidigare har lämnat här i riksdagen.

Frågan om den nya bioteknikens fördelar och risker har också diskuterats och getts en allsidig belysning vid miljövärdsberedningens senaste sammanträde. Det är min avsikt att föra frågan vidare, så att vi får den lagstiftning och övriga beredskap som behövs för att reglera de risker som den nya tekniken kan komma att innebära för miljön. Jag vill också tillägga att denna fråga har ett klart internationellt perspektiv. Sverige har därför inom ramen för FN:s miljöprogram tagit upp frågan om riskerna med den nya tekniken i syfte att nå en bred internationell lösning på frågan.

Anf. 63 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret. Det här med bioteknik och genteknik formligen stormar in över oss. Det finns mängder med både ekonomiska och andra intressen som ligger i startgroparna för att utnyttja organismer, växter och djur som man med gentekniska metoder har förändrat. Egentligen har vi inte någon lagstiftning som reglerar detta. Statsrådet hänvisar till svar från jordbruksministern och socialministern där de sagt att det skall komma förslag. Det är mycket bra om det blir så.

Centern har ju krävt att vi skulle få en lag redan tidigare. Vi är i avsaknad av någon egentlig lagstiftning. De experter som sysslar med dessa frågor hävdar att de lagar som finns inte har byggt på dessa problem. Lagstiftarna har inte resonerat om problemen, och lagarna kan därför inte heller tillämpas på dem. Möjligtvis är det så som miljöministern säger, nämligen att när det gäller fasta anläggningar kan man tillämpa lagarna utifrån hälsovårds- och miljösynpunkter, men inte när det gäller den vidare användningen av de biotekniska ting som vi skapar.

Naturvårdsverket har i en rapport redovisat de bekymmer som kan uppstå. När vi använder bakterier för olika ändamål är det inte säkert att det vi hade tänkt att bakterierna skulle nyttjas till överensstämmer med det som de så småningom verkligen kommer att göra i naturen. Bakterier kan bli farliga både för människor och för naturen.

Miljövärdsberedningen, som miljöministern hänvisar till, har ju slagit fast att miljöaspekterna i det här sammanhanget inte har uppmärksamats. Det finns inte någon samordning inom regeringen för att lösa dessa frågor och

inte heller mellan myndigheterna. Lagstiftningen omfattar inte heller dessa frågor.

Nu säger miljöministern att förslag kommer. När kommer det i så fall?

Anf. 64 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag tror att Lennart Brunander och jag är helt överens om att detta är en mycket allvarlig fråga med många dimensioner, även etiska och moraliska.

Det finns t.o.m. en risk för att biotekniken kan användas ungefär som kemikalier eller kärnteknik, nämligen i krigförande syfte. Det är av den anledningen som miljövårdsberedningen tog upp denna fråga för att starta en process som kan leda till en heltäckande lagstiftning och reglering i Sverige. Vi kan ju inte heller bortse från att vi för några mycket angelägna ändamål, t.ex. inom medicinen, behöver kunna använda bioteknologin.

Den slutsats som jag har kommit fram till vid den behandling som vi har haft hittills är att det icke kommer att räcka med en svensk lagstiftning, utan att vi, just med tanke på de stora risker som är förenade med och de starka intressen som finns företrädda inom bioteknologin, måste ha en liknande internationell reglering som för andra farliga teknologier. Därför har Sverige tagit upp den här frågan i de diskussioner som nu förs inom ramen för FN:s miljöprogram.

Anf. 65 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Det är bra om miljöministern och jag är överens om farorna och riskerna och om vikten av att göra någonting. Det vore bra om vi också kunde vara överens om att det är viktigt att det verkligen görs någonting snabbt. Vore det t.ex. inte rimligt att ha någon typ av moratorium till dess att vi vet litet mera?

Internationellt ligger Sverige inte långt framme när det gäller lagstiftning om skydd mot vad som kan hända, utan flera länder ligger före oss i detta.

Det är naturligtvis riktigt att detta är ett internationellt problem, men vi måste ju börja med att skydda oss här hemma, så att det inte händer någonting här dessförinnan. Därför vore det rimligt att snabba på med en svensk lagstiftning och därefter – eller möjligen parallellt – arbeta internationellt för att få fram en lösning.

Visst rymmer detta fält visioner som kan ge oss någonting viktigt, och dem skall vi naturligtvis ta vara på, men vi måste också ha en lagstiftning som bestämmer inom vilka ramar de som sysslar med detta har rätt att arbeta!

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1988/89:471 om den framtida elproduktionen

Anf. 66 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Ivar Franzén har frågat mig om regeringen har ändrat uppfattning om hur kärnkraften skall ersättas och om regeringen avser att prioritera utbyggnad av energislösande och miljökrävande elproduktion i

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

*Om den framtida
elproduktionen*

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

*Om den framtida
elproduktionen*

kondenskraftverk samt om regeringens motstånd mot att införa ett tak för koldioxidutsläppen är ett led i denna ändrade strategi för hur kärnkraften skall ersättas.

Nej, Ivar Franzén, regeringen har inte ändrat uppfattning om hur kärnkraften skall ersättas och inte heller ändrat sin strategi för detta. Regeringen utgår i sitt arbete från att kärnkraften skall avvecklas utan att koldioxidutsläppen ökar, sett över hela avvecklingsperioden.

Allt detta vet Ivar Franzén, bl.a. mot bakgrund av vår debatt i denna kammare så sent som i tisdags. Det finns ingen anledning för mig att nu upprepa vad jag sade då.

Kanske är det ett missförstånd som är orsaken till Ivar Franzéns fråga. I inledningen till sin fråga säger han nämligen att jag i budgetpropositionen föreslagit en kraftig reducering av Vattenfalls investeringar i vad avser småskalig kraftvärme.

Detta är inte korrekt. Regeringens inställning till småskalig kraftvärme är oförändrat positiv. Skälet till att regeringen inte godtagit Vattenfalls förslag om en särskild treårsram på 685 milj. kr. är att det inte finns några projekt som kan påbörjas inom en snar framtid. En ram på 225 milj. kr. är enligt regeringens uppfattning tillräcklig för de projekt som nu finns redovisade. När nya projekt kommer fram kommer medel för dessa att prioriteras. Större projekt förutsätts bli redovisade för och prövade av riksdagen.

Anf. 67 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret.

Jag vet, säger Birgitta Dahl, att regeringen inte har ändrat sig när det gäller kärnkraftsavvecklingen. Ja, jag vet att detta är vad miljö- och energiministern säger. Men jag vet ännu bättre att effekten av regeringens politik står i skrämmande motsats till detta.

I fotboll är det målen som räknas, inte hur högt spelarna ropar på planen. Regeringen utmärker sig i energimatchen med en aldrig sinande ström av självmål.

Numera vet tydligen Vattenfall ingenting om vad som är möjligt och inte möjligt i fråga om småskalig kraftvärme. Vattenfall, som Birgitta Dahl i vanliga fall tillmäter all kunskap och som kan göra allt på regeringens vägnar, vet inte längre om det går att bygga småskaliga kraftvärmeverk eller inte! Egentligen är det inte så underligt att det blir så som Birgitta Dahl säger. Fortfarande är det nämligen så att kondenskraft subventioneras med ungefär 500 kr./m³ olja. Det innebär att för att man skall slösa bort hälften av energin och för att man skall fördubbla utsläppen av koldioxid, medverkar den socialdemokratiska regeringen till att subventionera denna elström med 10–15 öre/kWh. Detta har ni haft sju år på er att ändra. Vi har motionerat och interPELLERAT, men ni gör ingenting. Inte är det då märkligt att ni inte får fram någon småskalig kraftvärme – ni gör ju allt för att prioritera motsatsen!

Nog måste man väl bli oroad – eller hur ser miljö- och energiministern på LO:s förslag om att bygga ut älvarna, om mer kolkraft och om mer oljekraft?

Är det verkligen så att regeringen står bakom det som Birgitta Dahl säger?

Anf. 68 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Låt mig först påminna Ivar Franzén om att det är regeringen och inte LO som regerar, och att regeringen stödjer sig på en enhällig partikongress beslut, som lagt fast att kärnkraftsavvecklingen skall klaras samtidigt som vi motverkar försurning och klimatpåverkan och skyddar våra outbyggda älvvar.

Sedan vill jag i all stillsamhet påpeka för Ivar Franzén att det är målresultatet i slutet av matchen som räknas.

Med förlov sagt var kärnkraftsavvecklingsfrågan inte så hedrande för vare sig centern eller borgerligheten i sin helhet när vi kom till makten 1982.

Anf. 69 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Nog är det ändå ett betydande handikapp om man drar på sig några tiotal eller hundratal självmål i början av matchen, om man skall balansera detta i fortsättningen.

Vad som egentligen oroar mig är att jag räds en strategi att hålla miljöintresserade människor på gott humör med fagert tal, men samtidigt bygga in en omöjlighet att fullfölja kärnkraftsavvecklingen. Ingenting görs ju mot de breda lagren, den vanlige medborgaren, i vad gäller effektivare energianvändning. Man låter den mest utvecklingsbara delen av biobränslena slås ut utan att höja ett finger. Allt som har hänt under de senaste två tre åren talar ju för att man vill försvåra kärnkraftsavvecklingen så mycket som möjligt. Är det möjligtvis för att på sluttampen kunna visa att man kan göra en ännu större prestation?

Det är ett mycket märkligt sätt att spela en viktig match, att först skaffa sig en massa självmål och sedan försöka reparera dessa, plus de besvärligheter som verkligheten ger.

Anf. 70 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag skall gärna ge ett för den här debatten sista råd till Ivar Franzén: Bilda inte lag ihop med reaktorkramarna i moderaterna och med folkpartiet för att bilda regering om ni vill avveckla kärnkraften! Försök någon gång att spela ihop med oss!

Anf. 71 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Vi har ju fått detta erbjudande då och då, och vi har faktiskt lagt fram mängder av bra förslag. Det har bara fattats att socialdemokraterna hade ställt upp för dem. Vi kunde ha kommit mycket långt, miljö- och energiministern, om ni hade visat det minsta uns av vilja till samarbete.

Ni talar om hur farliga de andra är, men när det gäller att delta i matchen och ge stöd för det som vi verbalt är överens om, har ni alltid svikit oss. Och det är klart att det inte är så roligt att spela med ett lag där åtta eller nio av de elva struntar i spelet eller kanske t.o.m. spelar mot eget mål. Det blir inget resultat, i varje fall inget resultat som jag som vill vinna kan tycka är bra.

Det problem vi har i samarbetet med socialdemokraterna är att de inte spelar, de pratar bara.

Anf. 72 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Jag kan inte tolka Ivar Franzéns svar på annat sätt än att han tror att det är lättare att avveckla kärnkraften tillsammans med moderaterna än tillsammans med oss, och då har Ivar Franzén inte förstått mycket av verkligheten.

Anf. 73 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag har ju otaliga gånger vid det här laget sagt att om det förhåller sig så att socialdemokraternas politik överensstämde med vad miljö- och energiministern säger, hade vi haft en jättestor uppslutning bakom centerpartiets energi- och miljöpolitik, och då hade denna också blivit genomförd. Men inga har väl blivit så grymt svikna, t.o.m. efter en uppgörelse med socialdemokraterna, i viktiga energifrågor som centerpartisterna. En riksdagsmajoritet bestående av socialdemokrater och centerpartister har beslutat om en rad åtgärder för effektivare energianvändning och till skydd av marknaden för inhemska bränslen, så att dessa får sin rättmätiga andel ur miljö- och energisynpunkt, men ni har svikit på de punkterna.

Det är detta som gör att jag blir upprörd varje gång som miljö- och energiministern här säger: Kom till oss, så skall vi hjälpa er! Om vi kommer, sviker ni oss, och därför kommer vi inte. Det är ganska logiskt.

Anf. 74 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Nu måste jag bli verkligt allvarlig, Ivar Franzén. Om någon har begått ett svek mot dem som litade på honom – och han hade givit sitt ord i kärnkraftsfrågan – är det centerns förrföre partiledare Thorbjörn Fälldin. Det är vi som har sett till att de beslut som inleder kärnkraftsavvecklingen har blivit fattade.

Anf. 75 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Även jag är mycket allvarsam, och det har jag varit under hela debatten, för jag tycker att detta är en allvarlig fråga. Men jag menar att Birgitta Dahl går för långt i en felaktig historiebeteckning, om hon inte erkänner att ingen person i Sverige har betytt mera än Thorbjörn Fälldin för att verkligen vända utvecklingen och möjliggöra och främja en kärnkraftsavveckling. Detta är en sanning som jag tror att egentligen ingen i vårt svenska folk vare sig vill eller kan motsäga.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1988/89:474 om förgasning av biobränsle till brännbar gas

Anf. 76 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Göran Engström har frågat mig om regeringen är beredd att ta sådana initiativ att pågående projekt i Studsvik avseende förgasning av biobränsle till brännbar gas kan slutföras.

I Studsvik pågår ett pilotprojekt som går ut på förgasning av biobränsle och användning av den renade gasen i en dieselmotor. För projektets två första

etapper har 18 milj. kr. avsatts. Projektet finansieras av statens energiverk, Vattenfall, Studsvik AB och Hedemora AB. Etapp 1 av projektet omfattar uppbyggnad och intrimning av försöksanläggningen. Etapp 2 omfattar bl.a. långtidsprov innefattande 1 000 timmars drift av anläggningen.

Under etapp 1, som ännu inte avslutats, har fördyringar inträffat. Energiverkets utvecklingsnämnd kommer i början av mars att ta ställning till om medel som tillförts projektet från energiverket och som egentligen skulle använts i etapp 2 får användas för att fullfölja etapp 1.

Om utvecklingsnämnden finner att nämnda medel bör användas så att etapp 1 kan fullföljas – och övriga intressenter i projektet kommer till samma slutsats – återstår en till två månaders arbete innan etapp 1 kan avslutas. Då detta skett kommer ställning att tas till genomförandet av etapp 2.

Frågan behandlas således på myndighetsnivå. Som Göran Engström väl vet får inte regeringen ingripa i en myndighets behandling av ett enskilt ärende.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 77 GÖRAN ENGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka miljö- och energiministern för svaret på min fråga. Den är ställd mot bakgrund av att den berör ett mycket intressant projekt med stor utvecklingspotential. De i projektet inblandade hyser stor oro för att man inte skall kunna klara den finansiella sidan av genomförandet. Ytterligare en dimension gäller trovärdigheten i den energipolitik som regeringen bedriver och som tidigare har diskuterats här.

Jag tror att det finns ett samband mellan oron för finansieringen och frågan om trovärdigheten. Studsvik AB och Hedemora AB har kommit en bra bit på väg mot lösningar av de tekniska problem som är förenade med den nya teknik som det gäller. Man har, såsom har uppgivits, kört dieselmotorn ungefär 200 timmar med biogas, och nu behöver man göra ett driftsprov under två månader av kontinuerlig drift. Sedan kan det bli fråga om en pilotanläggning i full skala i Hedemora. För att klara detta behövs 10 milj. kr.

Enligt min mening bör staten svara för att denna summa kommer fram. Det ger en klar signal till eventuella övriga finansärer om att regeringen menar allvar med sin politik. Detta är politiskt den springande punkten. Man måste få en positiv signal. Det är egentligen litet för lättvindigt, och jag själv känner det frustrerande, när ministern helt riktigt påpekar att frågan handläggs på myndighetsnivå. Jag tycker att Birgitta Dahl som ansvarig i regeringen för dessa ärenden skall göra en politisk viljeyttring. Anser Birgitta Dahl att det vore riktigt handlat av energiverkets utvecklingsnämnd, om den verkligen tog vara på chansen att ställa medel till förfogande för slutförande av detta projekt? Jag tycker att Birgitta Dahl här måste kunna ge ett svar på den frågan.

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

*Meddelande om
interpellationssvar*

*Om villkoren för med-
lemskap i svenska
kyrkan*

Anf. 78 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Såvitt jag vet gäller reglerna för myndigheternas ämbetsutövning inte bara regeringens ledamöter utan också kammarens. Jag tänker inte riskera att behöva slösa min tid i konstitutionsutskottsförhör för att jag har lagt mig i hanteringen av ett enskilt ärende.

Däremot vill jag påminna Göran Engström om att Studsvik nyligen har fått ett kapitaltillskott på 90 milj. kr. och om att regeringen i de senaste årens budgetpropositioner mycket klart har uttalat att verksamheten med att utveckla ny miljövänlig teknik är den viktigaste uppgiften för Studsvik AB.

Anf. 79 GÖRAN ENGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag tror inte att Birgitta Dahl behöver riskera någon anmärkning från konstitutionsutskottet, och jag önskar självfallet inte heller att hon skall få en sådan. Jag tycker ändå att det senaste inlägget från statsrådet är en tydlig signal att Birgitta Dahl anser att det är fråga om ett värdefullt projekt med en stor utvecklingspotential, att det är mycket önskvärt att det kan slutföras och att medel för detta tillskjuts.

Jag som inte är minister utan bara vanlig riksdagspolitiker kan se att det finns verkligt stora möjligheter i detta sammanhang, inte minst i Hedemora, där det förekommer en satsning på ett energiskogsprojekt och där Hedemora AB arbetar med att utveckla och förbättra dieselmotorerna. Man har också nära till skogshögskolan.

Jag vill avslutningsvis tillägga följande: Man har här en betydande utvecklingspotential som, om de rätta besluten tas, verkligen kan möjliggöra att bioenergin får sin rättmätiga roll som motor för en progressiv utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Meddelande om svar på interpellation 1988/89:116

Anf. 80 Miljö- och energiminister BIRGITTA DAHL:

Herr talman! Carl Frick, miljöpartiet, har framställt interpellation 1988/89:116 om miljöfarligt avfall. Jag får meddela att jag på grund av arbetsbelastningen kommer att besvara interpellationen först den 10 mars.

23 § Svar på fråga 1988/89:466 om villkoren för medlemskap i svenska kyrkan

Anf. 81 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att svenska kyrkan inte skall tvingas att som medlem uppta en person som själv uppgivit att han tar avstånd från svenska kyrkans trosbekännelse.

Jan-Erik Wikström hänvisar i sin fråga till en dom av kammarrätten i Stockholm. Den domen avstår jag från att kommentera. Jag utgår från att den bygger på gällande lagstiftning.

Föreskrifter om medlemskap i kyrkan skall enligt en övergångsbestämmelse till regeringsformen meddelas genom lag, som stiftas av riksdagen med samtycke av kyrkomötet. Kyrkans medbestämmande i fråga om medlemskapslagstiftningen har alltså ansetts vara av särskild vikt.

Inom svenska kyrkan pågår sedan flera år tillbaka ett utredningsarbete om förutsättningarna för medlemskap i kyrkan. Regeringen och riksdagen har tidigare i olika sammanhang sagt sig vilja avvakta resultatet av detta utredningsarbete innan några förslag om ändrade bestämmelser läggs fram.

Det fall som Jan-Erik Wikström åberopar har nära anknytning till svenska kyrkans inre förhållanden. Initiativ till ändrade bestämmelser i detta hänseende bör i första hand komma från kyrkan. Regeringen avser därför inte att för närvarande ta initiativ till några åtgärder.

Anf. 82 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! En ateist sökte i fjol återinträde i svenska kyrkan efter att någon tid icke ha varit medlem. För att markera sitt provokativa syfte framhöll mannen att han "bestämt tar avstånd från såväl svenska kyrkans trosbekännelse som dess bekännelseskriterier". Han ville till yttermera visso ställa upp i kyrkofullmäktigevalet och kandidera för ett parti benämnt "Ateisterna/Agnostikerna".

Kyrkoherden i Tumba sade nej till mannens ansökan om medlemskap, eftersom han och allt annat engagerat kyrkfolk kände djup olust inför tanken att en person som deklarerat sig inte vilja vara kristen skulle kunna tvinga till sig ett medlemskap i en kristen kyrka.

Mannen överklagade givetvis pastorsämbetets beslut, men domkapitlet med biskop Krister Stendahl och pastor primarius Gösta Wrede i spetsen ansåg att kyrkoherden handlat rätt och enligt det ansvar som åvilar pastor i det trossamfund som är svenska kyrkan.

Mannen fortsatte att besvära sig, nu till kammarrätten, som konstaterade att eftersom han en gång döpts i svenska kyrkans ordning skall hans ansökan om medlemskap beviljas. Kammarrätten tillägger att det förhållandet att han tar avstånd från svenska kyrkans trosbekännelse och bekännelseskriterier inte utgör något hinder för medlemskap.

Detta, herr talman, är statskyrkosystemet i sin prydno.

Min fråga till kyrkoministern gällde vad regeringen avser att göra för att svenska kyrkan inte skall tvingas att som medlem uppta en person som är ute efter att undergräva kyrkans lära och arbete. Kyrkoministern säger nu i sitt svar att initiativ till ändrade bestämmelser bör i första hand komma från kyrkan och att regeringen därför inte avser att för närvarande ta initiativ till några åtgärder.

Men, fru kyrkominister, skulle inte ett initiativ kunna tas av en regering som företräder ett parti som i sitt partiprogram slår fast: "Förhållandet mellan stat och trossamfund ordnas i enlighet med demokratins och religionsfrihetens principer"?

Anf. 83 Statsrådet MARGOT WALLSTRÖM:

Herr talman! Jag tycker att det exempel Jan-Erik Wikström anför är absurt, men lagen föreskriver kyrkans samtycke om vi vill ändra på

lagstiftningen i det här fallet. Jag utgår ifrån att utredningsarbetet som pågår inom svenska kyrkan också behandlar denna aspekt av medlemskapet, och jag anser att vi bör avvakta förslag från svenska kyrkan, som naturligtvis själv bör ha synpunkter på hur lagstiftningen skall vara utformad.

Anf. 84 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag tolkar detta så att kyrkoministern precis som jag anser att det fall jag tagit upp är absurt. Då kan jag väl också tolka svaret så att kyrkoministern faktiskt vädjar till ärkebiskopen och kyrkomötet att snabbt komma med ett initiativ så att vi gemensamt kan undanröja detta absurda förhållande.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1988/89:467 om politisk asyl för kurdiska flyktingar från Turkiet

Anf. 85 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Ragnhild Pohanka har frågat mig om jag är beredd att verka för att de flesta av de kurder som kommer till Sverige från Turkiet skall beviljas politisk asyl här. Frågan är ställd mot bakgrund av den information hon samlat in under en veckolång resa i Turkiet.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att grundprincipen för den svenska flyktingpolitiken är att endast de som riskerar förföljelse i hemlandet och därför sökt fristad här är berättigade till politisk asyl i Sverige. Enbart det förhållandet att den asylsökande kommer från ett visst land eller tillhör en viss folkgrupp innebär inte att politisk asyl kan beviljas eller att personen automatiskt får stanna här.

Den som efter en sådan individuell prövning enligt utlänningslagens (1980:376) bestämmelser bedöms sakna tillräckligt starka skäl kan följaktligen inte bli betraktad som flykting. Många av dem som inte beviljas politisk asyl får ändå uppehållstillstånd av flyktingliknande eller av starka humanitära skäl, men föreligger inte heller sådana skäl så beslutas det om utvisning.

Det övergripande ansvar som regeringen har för invandrar- och flyktingpolitiken ställer krav på en fast och konsekvent praxis i de enskilda ärenden som regeringen har att fatta avgöranden i. Detta, liksom utlänningslagstiftningen som sådan ger alltså inte utrymme för några generella utrikespolitiska ställningstaganden och är inte heller avsett att göra det.

Vad beträffar just kurdiska flyktingar från Turkiet är det litet oklart vilka Ragnhild Pohanka egentligen åsyftar. Menar hon de irakiska kurderna som fick en fristad i Turkiet efter den irakiska regimens brutala framfart förra hösten? Där har Sverige på vissa villkor erbjudit sig såväl att ta emot ett antal av dessa som att lämna bidrag till ett förbättrat flyktingmottagande i Turkiet. Eller menar Ragnhild Pohanka turkiska kurder som flytt från det egna landet? De får en sådan individuell prövning som lagen föreskriver.

Sverige har under 1980-talet i olika sammanhang kritiserat de brott som begåtts mot de mänskliga rättigheterna i Turkiet. Detta gäller även

behandlingen av den kurdiska minoriteten. Bl.a. redogjorde utrikesministern i sitt svar på en fråga här i kammaren den 1 december förra året för den politiska utvecklingen och kraven på respekt för mänskliga rättigheter i Turkiet. Regeringens syn på saken torde därför vara allmänt känd såväl i Sverige som utanför landets gränser.

Anf. 86 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Tack för svaret! Jag menar inte de kurder som befinner sig i flyktingläger i Turkiet. För dem måste särskilda anstalter vidtas på olika sätt.

Jag har naturligtvis fått det problem jag tagit upp i frågan aktualiserat genom att ha varit i Turkiet, men intresset för kurdernas situation ligger längre tillbaka i tiden. Snarare deltog jag i resan av den orsaken.

Under vissa tider har det varit praxis att inte sända tillbaka flyktingar till vissa länder. Det var under en tid mycket sällsynt att man sände tillbaka flyktingar till Chile – det är nu många år sedan – eller att man sänt tillbaka palestinier till Libanon. Därmed inte sagt att man inte prövar varje fall individuellt. Jag menar att man skall göra det men mera generöst. Det skulle alltså bli en praxis.

Det är viktigt att man noga tittar på de förhållanden som råder, och det är möjligt att en kurd i vissa situationer kan vara i sitt land. Men är han flykting, har kommit hit, sökt asyl och åker tillbaka, så har han rivit broarna och har svårt att leva ett normalt liv. Vi har ju sett hur det gick för fackföreningsledarna som for tillbaka till Turkiet. De följdes ändå av hela världens ögon.

En av dem blev sänd tillbaka hit, de andra fängslades. Men det är klart att behandlingen blev bättre, eftersom världens ögon var riktade mot dem.

Man har i Turkiet hela tiden vädjat till den svenska regeringen och till svenskar och andra som kommer dit: Tala om för världen hur det ser ut! Stöd oss! Hjälp oss!

Anf. 87 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Även om det kan verka som om det är att märka ord vill jag ändå framhålla, eftersom Ragnhild Pohanka säger att det till och från varit praxis att vi inte skickar tillbaka flyktingar, att vi aldrig skickar *flyktingar*, alltså när vi väl har bedömt dem som flyktingar, till något land. De är viktigt att understryka detta, för det händer ganska ofta att man förväxlar asylsökande med flyktingar.

Därutöver vill jag än en gång understryka att utgångspunkten för mitt svar var att frågan var formulerad som om vi på något sätt borde införa generella regler för behandlingen av asylsökande från Turkiet. Det vore, som det står i frågan, "ett tyst politiskt ställningstagande mot regimens sätt att förtrycka det kurdiska folket".

Det är mycket viktigt att konstatera att vi inte använder flyktinglagstiftningen för utrikespolitiska ställningstaganden. Det är egentligen i strid med de internationella normer som gäller för asylrätten, dvs. för stats rätt att ge flyktingar fristad. Omständigheterna att en stat beviljar asyl för en flykting skall enligt asylrättens principer inte ses som en fientlig handling gentemot flyktingens hemland. Det är viktigt att man inte ruckar på denna grundförut-

sättning om man vill bibehålla och vidareutveckla en väl fungerande flyktingpolitik – med allt vad det innebär.

Anf. 88 RAGNIILD POHANKA (mp):
Herr talman! Tack för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1988/89:470 om viss aktion för att öka kommunernas flyktingmottagning

Anf. 89 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Maria Leissner har frågat mig om jag ställer mig bakom aktionen "Ja – rum för medmännisklighet" och dess policynormer.

Ett allt större antal asylsökande har kommit till vårt land under de senaste åren. Detta har lett till svårighet både att fatta snabba beslut i ärenden rörande uppehållstillstånd och att ordna kommunplacering för dem som tillåtit stanna här. Genom en rad åtgärder har regeringen verkat för att minska dessa olägenheter. Även kommunerna har gjort stora insatser för att ta emot flyktingar. Det kan emellertid inte bara vara en angelägenhet för stat, kommun eller myndigheter att ansvara för flyktingmottagandet. Även enskilda människor och folkrörelser bör ta sitt ansvar.

I det perspektivet välkomnar jag varmt aktionen "Ja – rum för medmännisklighet" som genomförs av Rädda barnen, Röda korset, svenska kyrkan, Sveriges frikyrkoråd/Diakonia och Svenska flyktingrådet. De och deras medlemmar har en viktig roll att spela. Jag noterar med särskild tillfredsställelse folkrörelsernas engagemang för att öka kommunernas flyktingmottagande.

Aktionen har låtit ge ut ett s.k. policydokument, där man redovisar sin syn på hur asylsökande och flyktingar skall bemötas. Jag kan i stort sett ställa mig bakom de värderingar som ligger till grund för dokumentet. I huvudsak överensstämmer de med nu gällande flyktingpolitik.

Anf. 90 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag vill tacka invandrarministern för svaret.

Rädda barnen, Röda korset, svenska kyrkan och Svenska frikyrkorådet/Diakonia samt Svenska flyktingrådet har tillsammans tagit initiativ för att öka utrymmet för solidariteten och medmänniskligheten när det gäller flyktingar. De kallar sin aktion för "Ja – rum för medmännisklighet".

I bakgrunden finns en oro som dessa fem organisationer och kyrkor har känt för att den svenska målsättningen och praxisen i flyktingpolitiken inte alltid har stämt överens. Av det skälet är det mycket tillfredsställande att höra att invandrarministern välkomnar denna aktion och att invandrarministern i stort sett ställer sig bakom de värderingar som uttrycks i policydokumentet. Med tanke på budskapet i dokumentet är det något förvånande med denna positiva inställning – även om det är välkommet.

I dokumentet finns ett tjugotal punkter med förslag om förbättringar i

generös och humanitär riktning när det gäller flyktingpolitiken. Dessa organisationer har uttryckt dessa förslag i remissvar på den utredning som har gjorts om utlänningslagstiftningen. Bland dessa punkter finns t.ex. åsikten att det i framtiden inte längre skall vara möjligt att ta barn i förvar, att man inte skall direktavvisa i den omfattning som har skett, att man inte skall ha polismedverkan i en asylutredning, att man skall ha ett jourssystem vid mottagandet och att frivilligorganisationerna också skall vara med vid mottagandet.

Det har tagits mycket liten hänsyn till dessa synpunkter i lagrådsremissen. Betyder invandrarministerns svar att regeringen är beredd att på nytt beakta dessa synpunkter i den kommande propositionen? Avser invandrarministern att ta vara på erbjudandet om frivilligorganisationernas roll i samband med ankomsten till Sverige?

Anf. 91 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag kan redan från början konstatera att det inte finns utrymme i en frågestund för att diskutera vare sig de 20 punkterna eller hela den nya asyllagstiftningen, där vi avser att lägga förslag på riksdagens bord ganska snart. Maria Leissner vet ju lika väl som jag att vi får rika tillfällen att diskutera lagen så småningom.

Som jag sade i mitt svar kan jag ställa mig bakom de värderingar som ligger till grund för policydokumentet. Maria Leissner uppehöll sig speciellt i sin fråga kring den del av aktionen "Ja – rum för medmänsklighet" som handlar om att öka kommunernas flyktingmottagning. Det var framför allt detta jag trodde frågan handlade om.

Det finns många av dessa 20 punkter som jag kan instämma i. Ett exempel på en punkt där jag känner mig litet tveksam är policydokumentets skrivning om att beslut om familjesammanföring skall fattas samtidigt som beslut om uppehållstillstånd. Av den kortfattade beskrivning som finns i dokumentet får man uppfattningen att asylsökandes anhöriga som vistas i annat land och som inte ens ansökt om att få komma hit automatiskt skall få uppehållstillstånd. Vidare kräver man en översyn av förtroendeläkarinstitutet. Det är för närvarande inte aktuellt. Men för att ytterligare stärka barns situation i utlänningsärenden har regeringen, som Maria Leissner säkert vet, i oktober 1988 beslutat att en särskild förtroendeläkare med barn- och ungdomspsykiatri som specialistkompetens skall utses.

Herr talman! Jag vill bara ge dessa exempel på ett par punkter där jag är tveksam, men självfallet finns det många punkter där jag kan instämma.

Anf. 92 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för dessa kompletterande upplysningar om vad som framförts i policydokumentet. Men det kan finnas anledning att särskilt fundera över det allmänna innehåll som finns i policydokumentet. Det är de skälen som ligger bakom att dessa fem organisationer och kyrkor nu går ut i en aktion. Det handlar inte enbart om att försöka övertyga ibland litet ovilliga politiker och invånare i kommuner att öka sitt mottagande av flyktingar. I denna aktion handlar det mycket om att få till stånd framför allt en mera generös praxis när det gäller utlännings-

ärenden och när det gäller flyktinglagstiftningen än vad som har varit fallet. Man skall helt enkelt få praxis att stämma överens med nuvarande lag och få ett antal förslag om hur lagen skall kunna bli mera medmänsklig.

Jag hoppas att invandrarministerns svar innebär att man innan propositionen läggs i slutet av mars kommer att ta i förnyat beaktande det som har föreslagits från dessa organisationer.

Anf. 93 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Vill man verkligen göra en humanitär insats för flyktingarna i dag, skall man lägga stor vikt vid inte bara en generös bedömning av flyktingar utan framför allt vid ett generöst flyktingmottagande ute i kommunerna. Där välkomnar jag verkligen denna aktions bidrag. Jag hoppas på ett starkt engagemang – inte bara från dessa folkrörelser, utan från alla folkrörelser.

Anf. 94 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag skulle vilja återkomma till den fråga som jag tidigare ställde till invandrarministern. Det finns ett förslag i detta policydokument som är ganska nytt. Det innebär att dessa fem organisationer och kyrkor erbjuder sig att ha en roll vid ankomsten för flyktingar, bl.a. genom att upplysa dem om svensk lagstiftning och om svenska regler samt för att bistå i största allmänhet i den ganska svåra situation som många asylsökande kan vara i när de kommer till Sverige.

Det här är något ganska nytt. Detta förslag har dessa organisationer kanske inte tidigare gått fram med gemensamt. Jag är därför särskilt intresserad av att höra hur invandrarministern vid uppvaktningen har ställt sig till just denna del av deras budskap. Jag ser det som ett utmärkt sätt att förstärka generositeten i svenskt flyktingmottagande. Det är ett utmärkt komplement till den mottagning som stat, regering och verk kan stå för.

Anf. 95 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW:

Herr talman! Jag är inte beredd att i dag direkt ta ställning till just det här konkreta förslaget. Så fort jag får en chans avser jag emellertid att fördjupa mina kontakter med alla svenska folkrörelser, för att diskutera hur vi på olika sätt skall få folkrörelserna att konkret engagera sig i ett välkomnande av de grupper som söker sig till Sverige.

Anf. 96 MARIA LEISSNER (fp):

Herr talman! Jag vill bara till slut be invandrarministern att, innan propositionen färdigställs och läggs på riksdagens bord, ta en förnyad titt på de remissvar som frivilligorganisationerna och kyrkorna har lämnat till utredningen om den nya utlänningslagen. Jag hoppas att invandrarministern, som ny på den här posten och därmed med fräscht och öppet sinne, försöker sätta sig in och se efter om man inte på ett antal punkter skulle kunna föra in dessa mycket kloka synpunkter som har förts fram efter ett långt och gediget arbete med flyktingfrågor. Jag tror att svensk flyktingpolitik har mycket att vinna på att invandrarministern noga studerar deras förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 97 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Bengt Harding Olson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att förbättra informationen till polisen om de regler som gäller för avlyssning som tvångsmedel.

Telefonavlyssning får användas som tvångsmedel i brottmål och för vissa andra ändamål. Telefonavlyssning innebär vittgående möjligheter till ingrepp i förtrolig kommunikation. Det är därför noga reglerat i lag under vilka förutsättningar telefonavlyssning får ske. S.k. buggning, dvs. avlyssning med dold mikrofon, är däremot inte tillåtet som straffprocessuellt tvångsmedel. Det finns bestämmelser i brottsbalken om straff för brytande av telehemlighet och för olovlig avlyssning.

Regeringen har i dag överlämnat en lagrådsremiss om vissa tvångsmedelsfrågor. I remissen läggs fram förslag till ändrade regler om övervakning av telekommunikation. Något förslag om rätt att utföra avlyssning med dold mikrofon tas inte upp i remissen.

De personer hos rättsväsendets myndigheter som skall tillämpa regler om avlyssning måste självfallet noga hålla sig informerade om vad som gäller på området. Ansvaret för att reglernas innebörd och förändringar i regelsystemet förs ut till personalen åvilar i första hand myndigheternas chefer.

Jag vill tillfoga att massmedierna har ägnat dessa frågor mycket stort intresse på senare tid. Några särskilda informationsåtgärder från regeringens sida för polisen anser jag därför inte vara nödvändiga.

Anf. 98 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag får tacka civilministern så mycket för svaret.

Elektronisk avlyssning, buggning, tillhörde förut James Bonds värld. Numera utgör den ett vardagens samtalsämne i Sverige. I nästa steg ingår väl buggning bokstavligen i svenskarnas vardagsrum.

Men det är inte nog med detta. Det har också ifrågasatts hurvida polisen avlyssnar åklagarna. Många frågar sig om vi håller på att få ett svenskt Watergate med omfattande buggning av förment opålitliga medborgare och tjänstemän under ledning av polisen.

Detta är en skräckbild utan verklighetsförankring, kommer civilministern säkert att svara mig. Jag hoppas att han har rätt. Jag liksom många andra har emellertid börjat bli osäkra på den här frågan. Det beror på polisens inställning i fråga om buggning. Man anser sig tydligen ha omfattande rättigheter till illegal avlyssning och åberopar något diffust om nödrätt. Senast och särskilt tydligt har detta demonstrerats av säkerhetspolisens chef, P-G Näss.

Detta är en felaktig uppfattning om gällande rätt, enligt min bestämda uppfattning, som ytterst leder till förverkligandet av den uppmålade skräckbild eller det skräcksamhälle som jag angav. Statsrådet har nu makt och möjlighet att undvika denna utveckling. Av svaret framgår att regeringen delar min restriktiva syn. Det är bra. Det borde ha klarlagts för minst tre år sedan.

Civilministern anser sig emellertid inte behöva vidta några egna informationsåtgärder om gällande rätt vid buggning. Han hänvisar mera till att massmedia intresserat sig för det. Det ger upphov till en hel del följdfrågor. Den följdfråga som man måste ställa sig är vilka åtgärder statsrådet tänker vidta när det gäller den buggningsutrustning som polisen faktiskt har.

Anf. 99 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! P-G Näss är inte chef för säkerhetspolisen i Sverige, och han tjänstgör inte heller längre vid säkerhetspolisen i Sverige.

Det är givetvis djupt olyckligt att det har kommit fram misstankar om att det inom polisen skulle ha förekommit avlyssning av enskilda personer i strid med gällande regler. Det pågår en förundersökning om detta. Därför vill jag inte ge några ytterligare kommentarer till det.

Anf. 100 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Ja, statsrådet, jag vet att P-G Näss inte längre är chef för säkerhetspolisen i Sverige. Statsrådet vet emellertid lika väl som jag att när det här framför allt var aktuellt så var P-G Näss säkerhetspolisens operative chef och det är inte vilken polisman på gatan som helst. Det tror jag att vi kan vara överens om.

Jag menar bestämt att man inte kan få vara så defensiv som statsrådet är i det här fallet och säga att informationen ordnar sig nog ändå, möjligen via myndighetschefer, och att det för övrigt har diskuterats i massmedia. Statsrådet måste ta ett eget ansvar för denna fråga. Det är ingen detaljfråga. Det handlar faktiskt om en grundläggande fråga för det svenska rättssamhället.

Jag efterlyser fortfarande svaret på frågan om vad statsrådet tycker att det skall hända med den buggningsutrustning som de facto finns hos polisen.

Anf. 101 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag är inte ett dugg defensiv när det gäller dessa frågor. Jag kan emellertid inte ge mig in i förundersökningarna. Att någon skulle fått uppfattningen att vi är defensiva när det gäller dessa frågor är faktiskt fullkomligt gripet ur luften.

Förundersökningen måste sedan ha sin gång, både i vad gäller huruvida det har inträffat buggning, olaglig avlyssning, och hur det har gått till.

Anf. 102 BENGT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Det här handlar inte om historia. Det handlar inte om vad som har hänt i förgången tid. Det handlar i stället om att man skall förebygga att sådant här skulle kunna upprepas i framtiden.

Nu finns ett utomordentligt gott tillfälle att mot bakgrund av lagrådsremissen gå ut och göra en ingående informationskampanj hos de centrala delarna av polisen om hur detta skall hanteras. Det tycker jag är en självklar åtgärd.

Jag upprepar för tredje gången frågan om vad som skall hända med den buggningsutrustning som uppenbarligen finns hos polisen, om buggning är förbjuden även enligt regeringens uppfattning. Den frågan kräver ett svar här och nu, herr statsråd.

Anf. 103 Civilminister BENGTT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Regeringens uppfattning är mycket klart uttryckt i den lagrådsremiss som i dag har lämnats till lagrådet. Att det pågår förundersökning om detta gör att jag inte kan gå in och diskutera såsom om fakta funnes av den art som Bengt Harding Olson vill göra gällande. Jag måste utgå ifrån att det som regeringen säger självklart är, på samma sätt som all annan lagstiftning, gällande rätt för polisen och alla andra inblandade och att detta är bekant för varje enskild polisman som har att befatta sig med sådana frågor.

Anf. 104 BENGTT HARDING OLSON (fp):

Herr talman! Jag utgår ändå från att det, trots vad statsrådet säger här och nu, kommer att bli en rejäl information till polisen om hur man skall hantera gällande rätt.

Jag återupptar nu för fjärde gången frågan om den här buggningsutrustningen. Den finns ju faktiskt. Detta har inte med förundersökningen att göra. Jag skulle vara den siste att be någon förstöra en förundersökning. Jag har arbetat som åklagare i 20 år och haft ansvar för förundersökningar, och jag betackar mig för all inblandning i förundersökningar, även från ministrar. Nu handlar det inte om det. Det handlar om det faktum att det finns en buggningsutrustning som uppenbarligen, enligt regeringen och även enligt statsrådet här och nu, icke får användas. Vad skall hända med den? Det behövs ett svar. Tystnaden är oroväckande.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1988/89:461 om åtgärder för att trygga dagligvaruhandeln

Anf. 105 Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Kjell Ericsson har frågat civilministern vad regeringen avser att vidta för åtgärder för att förhindra en omfattande utslagning av våra dagligvarubutiker. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I vår ekonomi bestäms strukturutvecklingen inom detaljhandeln till största delen av konkurrensen mellan olika butiker och mellan olika distributionsformer. Bl.a. genom denna konkurrens kan en hög effektivitet uppnås i distributionsledet, vilket kommer konsumenterna till godo.

Inom ramen för den kommunala planeringen av bl.a. markanvändningen har kommunerna möjligheter att påverka utvecklingen av detaljhandels lokalisering och struktur. Till grund för planeringen kan kommunala varuförsörjningsplaner upprättas.

Industridepartementet har att följa och analysera strukturutvecklingen inom handel och distribution. Detta sker bl.a. inom ramen för det s.k. rådet för frågor inom handels- och tjänstesektorn.

I syfte att löpande få fram relevant analysunderlag har industridepartementet stött en rad olika projekt med anknytning till detaljhandels utveckling. Statens pris- och konkurrensverk (SPK) fick således år 1986 i

uppdrag att utveckla ett system för analys av strukturförändringar inom handeln.

Ett annat exempel är ett projekt rörande s.k. externa handelsetableringar. Projektet drivs sedan år 1987 av Handelsplaninstitutet, på uppdrag av bl.a. industridepartementet. Utredningsarbetet syftar till att öka kunskaperna om effekterna av etablering av köpcentra och affärshus utanför tätorter. Vi vet i dag för litet om de faktorer, av typen inköpsbeteende m.m., som styr handeln i stadskärnorna och i närcentra, när stormarknader och liknande etableringar sker utanför städerna.

Jag vill även nämna att industridepartementet är delaktigt i arbetet med projektet Handelsplaninstituts utredning, som pågår sedan ett år tillbaka inom Handelsplaninstitutet.

I vad gäller glesbygden följer konsumentverket (KOV) utvecklingen i fråga om distribution och varuförsörjning i dessa områden. Jag vill här erinra om de möjligheter som stödet till kommersiell service i glesbygden erbjuder. Under budgetåret 1987/88 lämnades glesbygdssöd med ca 30 milj. kr. i form av investeringsstöd, hemsändningsbidrag och driftstöd.

Regeringen följer således, genom olika studier, utvecklingen inom detaljhandeln. Vidare utgår olika former av stöd, när så är motiverat, för att kunna upprätthålla varuförsörjningen i glesbygdsområden.

Anf. 106 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka industriministern för svaret på min fråga, även om jag inte finner så många konkreta åtgärder som kan förbättra dagligvaruhandeln utveckling i framtiden.

Orsaken till att jag frågade är att jag är bekymrad över utvecklingen i dagligvaruhandeln. Antalet butiker har minskat drastiskt under de senaste decennierna. Prognoserna ser inte heller speciellt gynnsamma ut. Det finns flera orsaker till denna utveckling. Bl.a. har lönsamheten inom de mindre dagligvarubutikerna varit svag. Många av näringsidkarna är äldre. På grund av den svaga lönsamheten har det varit svårt att få till stånd en generationsväxling. De unga vågar helt enkelt inte satsa på dagligvaruhandel på t.ex. landsbygden eller i mindre tätorter. Detta kommer förmodligen att innebära att många butiker kommer att stängas när de äldre slutar.

Som jag tidigare nämnde har utslagningen av butiker pågått i flera decennier. Skillnaden är att det tidigare i regel fanns två eller fler butiker på en ort. Det gjorde att nedläggningarna inte märktes på samma sätt, eftersom det i alla fall fanns en butik kvar i bygden. Skulle den sista butiken försvinna, blir det betydligt allvarigare.

Vi har i dag, som nämndes i svaret, ett glesbygdssöd som kunnat rädda kvar en del butiker. Detta stöd är bra. Men det bör kompletteras och breddas till att gälla fler områden. Butikernas verksamhetsområden kan också breddas till att gälla även olika former av service och tjänster. Man kan t.ex. från samhällets sida lägga ut post-, apotek- och försäkringskassaärenden. Man kan också tänka sig att handlaren utför tjänster som turistvärd samt uppgifter åt den kommunala hemtjänsten. Dessutom är det ofta lämpligt att butiken tillhandahåller bankservice. Här har dock bankinspektionen på ett negativt sätt skärpt bestämmelserna för bank i butik. Det saknar jag

förståelse för. Det får till följd att glesbygdsbutikerna förlorar en viktig servicegren.

Jag skulle vilja fråga industriministern om han är villig att medverka till att olika t.ex. statliga serviceverksamheter kan läggas ut t.ex. hos lanthandlarna och om han är villig att medverka till en breddning av glesbygdsstödet, så att det omfattar större områden än i dag.

Anf. 107 Industriminister IVAR NORDBERG:

Herr talman! Jag sade i mitt svar att just stödet till kommersiell service är ett värdefullt stöd som syftar till att trygga försörjningen med dagligvaror i glesbygdsområden. Stöd kan alltså lämnas till investeringar för anskaffning av lokal, om- eller tillbyggnad av lokal samt investeringar i inredning och utrustning. Utav glesbygdsstödet, de 30 miljoner som lämnades under budgetåret 1987/88, gick huvuddelen till upprustning av ca 200 glesbygdsbutiker.

Bidrag kan lämnas för att finansiera del av investering. Det är länsstyrelsen som fastställer villkoren. Även investeringslån eller kreditgaranti kan beviljas av länsstyrelsen. Vidare kan också s.k. servicebidrag med högst 60 000 kr. lämnas när andra stöd visat sig vara otillräckliga, om synnerliga skäl föreligger.

Genom servicebidraget öppnas möjligheter att i vissa fall lämna bidrag till olönsamma butiker under en längre tid än tre år, för att på så sätt undvika butiksnedläggningar.

Jag vill emellertid gärna säga att de tankegångar Kjell Ericsson tar upp om att man bl.a. i glesbygdsområdena borde kunna överväga att samla serviceverksamheter av olika slag, exempelvis till lanthandeln, är tankegångar som jag delar och som jag tycker det finns anledning att pröva i positiv anda.

Anf. 108 KJELL ERICSSON (c):

Herr talman! Jag tackar för det svaret, som jag tolkar som mycket positivt. Detta är viktigt. Det finns i dag behov av utveckling och förnyelse inom hela dagligvaruhandeln för att kunna bevara en kommersiell service i hela vårt land. Jag tror att det är viktigt att butikernas verksamhet breddas till att gälla också olika former av service och tjänster. Många handlare har också uttryckt önskemål om att ge sig in på denna typ av verksamhet.

I den pågående landsbygdskampanjen har det från många håll framhållits hur viktigt det är med en butik i bygden. Butiken är mer eller mindre en förutsättning för att vi skall ha en levande landsbygd. Det vill jag understryka.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1988/89:Sf14–Sf17 till socialförsäkringsutskottet

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

*Meddelande om
interpellationer*

29 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1988/89:81 om riksfärdtjänsten

1988/89:87 om godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Polen
om avgränsningen av kontinentalsockeln och fiskezonerna i Östersjön

1988/89:88 om upphävande av reglerna om bevakning av testamente

1988/89:93 om anslag till statens telenämnd budgetåret 1989/90

30 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

den 21 februari

1988/89:140 av *Ulla Tillander* (c) till kommunikationsministern om Öresundsförbindelserna:

Det är hänsynen till miljön i Öresundsområdet som hela tiden varit det tyngst vägande argumentet mot en bilbro mellan Malmö och Köpenhamn. Det skälet har fått ökad tyngd, dels genom att miljöproblemen under årens lopp förvärrats, dels genom att medvetenheten om hur grundläggande de ekologiska sammanhangen är har ökat bland människor i allmänhet, liksom kunskapen om hur stora försyndelserna mot miljön har blivit och hur mycket som måste återställas.

Öresundsdelegationen fick under 1987 tilläggsdirektiv om att utreda förutsättningarna för en borrad järnvägstunnel mellan Malmö och Köpenhamn, vilket vi från centerns sida vid flera tillfällen har föreslagit.

Många tunga remissinstanser har redan underkänt de miljöanalyser som låg till grund för Öresundsdelegationens tidigare förslag om en kombinerad bil- och järnvägsbro över sundet.

Utredarna konstaterar nu att en järnvägstunnel ur miljösynpunkt är det bästa alternativet. Samtidigt konstateras att luften i området inte påverkas mycket av förändringar i Öresundstrafiken. Det avgörande, enligt utredarna, är trafikutvecklingen i regionen i stort.

Men man kan inte bortse från att trafiken i Malmöregionen i allra högsta grad kommer att påverkas av vilket alternativ man väljer. En bilbro mellan två av Nordens största städer kommer att leda till en omfattande ökning av trafiken. Bron blir kanske lönsam om man räknar som Öresundsdelegationen gör, men man kan också utgå från att utsläpp, buller och trängsel i Malmö och Köpenhamn blir värre än som nu beräknas.

En ökad satsning på kollektivtrafik är nödvändig, särskilt av miljöskäl. En tunnel för järnvägstrafik är den bästa lösningen vad gäller direktförbindelse mellan Sverige och Danmark.

Med hänvisning till ovanstående vill jag till kommunikationsministern ställa följande fråga:

Är regeringen beredd att medverka till att en tunnel för järnvägstrafik blir det alternativ för en direktförbindelse mellan Sverige och Danmark som kan komma i fråga?

1988/89:143 av *Daniel Tarschys* (fp) till statsrådet Bengt Lindqvist om den kommunala barnomsorgen:

Meddelande om interpellationer

Hösten 1981 beslöt riksdagen att statsbidrag för barnomsorgen fr.o.m. den 1 januari 1983 skulle utgå med 40 % av kommunernas bruttokostnader för barnomsorgen, exkl. administration. I jämförelse med då gällande statsbidragssystem beräknades den nya modellen innebära en besparing i storleksordningen 200–250 milj. kr. per år.

Detta beslut rönt stark kritik från oppositionen. Ett av socialdemokraternas fyra "heliga" vallöften i 1982 års valrörelse blev sedermera också att riva upp det nya statsbidragssystemet och åter föra upp statsbidragen till den tidigare kostnadstäckningsnivån, som enligt Kommunförbundets beräkningar (se mot. 1980/81:2216 s. 3) var strax under 50 % för daghem, 46–47 % för familjedaghem och 32 % för fritidshem.

1984 års statsbidragssystem för barnomsorgen avsågs att infria det socialdemokratiska vallöftet. Men vad har hänt sedan dess? Kommunförbundet har fortlöpande följt statsbidragens andel av de samlade kostnaderna för den kommunala barnomsorgen. Förbundets statistik visar att statsbidragen successivt har urgröpts:

Statsbidragen i procent av kommunernas kostnader för barnomsorgen 1984–1988

Källa: Kommunförbundet.

Omsorgsform	År 1984	1985	1986	1987	1988
Daghem	55	47	46	44	42
Familjedaghem					
Heltid	33	32	32	31	28
Deltid	30	31	27	27	23
Fritidshem	21	18	17	17	29
Deltidsförskola	0	0	14	14	13

Om statsbidragens kostnadstäckning hade legat kvar på 1984 års nivå skulle statsbidraget för daghem, familjedaghem och fritidshem enligt Kommunförbundets kalkyler behöva ökas med drygt 1,8 miljarder kronor enbart för år 1988. Den kumulerade urgröpningen från 1984 till 1988 omräknad i 1988 års penningvärde är enligt samma beräkning drygt 5,5 miljarder kronor. Detta motsvarar 80 000 helt finansierade daghemsplatser.

Två iakttagelser tränger sig på. Den ena är att den blygsamma besparing som tvåpartiregeringen genomförde 1981, och som ledde till de mest indignerade rop om social nedrustning från den socialdemokratiska oppositionens sida, var mycket begränsad i jämförelse med de kraftiga proportionella nedskärningar av statsbidragen som skett under de senaste fem åren.

Den andra är att kommunerna i dag skulle ha haft avsevärt bättre reventy av tvåpartiregeringens statsbidragssystem än vad de har av det nu gällande statsbidragssystemet. Statsbidragen täcker för närvarande 36 % av kommunernas kostnader för barnomsorgen, att jämföra med de 40 % som den borgerliga modellen avsåg att täcka och den avsevärt högre nivå som den

socialdemokratiska oppositionen lovade att återställa i 1982 års valrörelse.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet Lindqvist:

1. Anser regeringen fortfarande att den har uppfyllt det "heliga löftet" om barnomsorgen från 1982 års valrörelse?
2. Är det regeringens avsikt att även fortsättningsvis steg för steg trappa ner den statliga täckningsgraden i finansieringen av den kommunala barnomsorgen?

1988/89:144 av *Viola Claesson* (vpk) till kommunikationsministern om planerna på ett svenskt öppet sjöfartsregister:

Redarkapitalet är en stark lobbygrupp. Man nöjer sig inte med de 250 milj. kr. om året som riksdagen beslutat att rikta till svenska rederier i fjärrfart. Man fortsätter sin kampanj för svensk fiffelflaggning, ett s.k. öppet sjöfartsregister.

Inte minst tack vare Sjöfolksförbundets upplysningsarbete om konsekvenserna av ett eventuellt öppet svenskt register har riksdagsmajoriteten sagt ifrån att ett sådant är oförenligt med svensk rättsuppfattning. Om det infördes skulle plötsligt den arbetsrättsliga lagstiftning som är ett resultat av arbetarrörelsens mångåriga kamp och aktivitet upphöra att gälla på en rad avgörande områden.

Trots riksdagsbeslutet den 15 december 1988 har det statliga transportrådet presenterat en utredning som går redarkapitalet till mötes. Ingen sjöfacklig organisation har haft vetskap om utredningens existens förrän den förmedlades på remiss. Redareföreningen däremot har deltagit i transportrådets utredande med "faktaunderlag". Det är alltså inte särdeles förvånande att utredningen mynnar ut i det gamla redarkravet på ett öppet register eller att NIS, det norska registret, lyfts fram som ett bra exempel för Sverige. Transportrådets motivering är en verklig västgötaklimax: Man menar att den svenska handelsflottan – av totalförsvarskäl – skall upprätthållas med hjälp av fiffelflagg och utländska "lågkostnadsbesättning"!

Jag vill därför fråga kommunikationsministern:

1. Står regeringen fast vid riksdagsbeslutet från december 1988 om att ett öppet register är oförenligt med svensk rättsuppfattning? Har regeringen meddelat transportrådet att innehållet klart strider mot nämnda parlamentariska beslut?
2. På vems uppdrag har transportrådet gjort utredningen?
3. Har transportrådets styrelse sanktionerat utredningsuppdraget och i så fall varför?
4. Varför har utredningen inte signerats? Vem eller vilka personer har lett utredningen?

1988/89:145 av *Viola Claesson* (vpk) till kommunikationsministern om norska och danska "bekvämlighetsflaggade" fartyg i svensk kustsjöfart:

Nyligen tog regeringen beslut om att öppna svensk kustsjöfart för norska och danska "bekvämlighetsflaggade" fartyg.

Styrelseordföranden i det största kustfartsrederiet låter hälsa genom massmedia att beslutet "framtvingar ett svenskt öppet register". Ett liknande uttalande görs av Redareföreningens informationschef. I andra mer hotfulla uttalanden görs gällande att bl.a. SSAB nu överväger att anlita NIS- eller DIS-fartyg för sina malm- och koltransporter. De beslut som riksdagen tog under 1988 om stöd till svenska rederier betraktas alltså efter regeringsbeslutet som betydelselösa.

En annan konsekvens av regeringsbeslutet är att riksdagsmajoritetens klara och kategoriska uttalande i december 1988 mot ett öppet svenskt sjöfartsregister har urholkats i ett enda slag. Det är en händelse som liknar en tanke att det statliga transportrådet i allians med redarna i god tid före regeringsbeslutet kommit fram till att Sverige behöver ett öppet fartygsregister.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern:

1. Vilka är de verkliga motiven bakom regeringsbeslutet?
2. Har regeringen utsatts för påtryckningar från någon nation eller lobbygrupp i denna fråga?
3. På vilka lagliga grunder har regeringen befogenheter att, utan riksdagens hörande, besluta om att tillåta fartyg under norsk och dansk "bekvämlighetsflagg" gå i svensk kustsjöfart?

1988/89:146 av *Bo Lundgren* (m) till statsministern om alternativ till offentlig vård och omsorg:

I dagens Sverige har medborgare i vanliga inkomstlägen inte några verkliga möjligheter att själva välja exempelvis vad beträffar vård och omsorg. Räcker de alternativ politikerna anvisar inte till får man vänta. Det är bara de med höga inkomster eller stora tillgångar som har råd att välja och kan slippa vänta.

Skatteuttaget är nämligen för de flesta medborgare så högt att de inte har råd att efterfråga annan vård eller omsorg än den som erbjuds av de offentliga monopol som finansieras av de höga skatterna. Genom att försäkringslösningar avvisas omöjliggörs valmöjligheter inom ramen för en gemensam finansiering.

Detta är resultatet av den "funktionssocialism" som enligt statsministern är grund för den politik regeringen bedriver. Den fullföljs också på det lokala planet av exempelvis de nya socialdemokratiska regimerna i Malmö och Kristianstad där skatten höjts kraftigt och enskilda alternativ inom sjukvård och barnomsorg dras in eller motarbetas.

Många enskilda människor kommer i kläm. Det gäller familjer som själva skulle vilja ta hand om sina barn eller välja annan omsorgsform än just den stat och kommun accepterar. Det gäller den som efterfrågar kommunal barnomsorg när platser inte finns och alternativ saknas. Det gäller den som tvingas stå i kö för en livsavgörande hjärt- och kranskärlsoperation eller för en höftledsoperation som skulle kunna ge honom eller henne en dräglig tillvaro. Det gäller de föräldrar som exempelvis i Drevdagen vill kunna påverka sina barns skolgång.

I alla dessa fall utlämnas medborgarna till de av politiker anvisade

lösningarna. När dessa inte fungerar finns inga alternativ.

Till de problem och tragedier som därmed kan uppkomma för familjer och enskilda kommer den bristande ekonomiska effektiviteten av ett högt skatteuttag, offentliga monopol och regleringar. Av de resurser som anvisas för vård och omsorg skulle vi i Sverige genom brutna monopol och avreglering kunna få ut betydligt mer.

I denna kris för *välfärdsstaten* väljer regeringen att öka skattetrycket ytterligare och att slå vakt om politiska monopol och regleringar. Därmed förvärras krisen.

Den socialdemokratiska synen på förhållandet mellan medborgare och stat framgår bl.a. av statsministerns anförande i årets allmänpolitiska debatt.

Det moderata förslaget om att nästa år sänka skatten med i genomsnitt 5 000 kr. per hushåll avvisades med orden: "Redan nästa år skall statens inkomster minska med 20 000 milj. kr." När det gäller fördelningen av inkomsterna från medborgarnas arbetsinsatser går således statens intresse före den enskildes.

I fråga om möjligheten att välja fritt sade statsministern att man inom socialdemokratin diskuterar "hur medborgarnas valfrihet inom den gemensamma sektorn skall öka". Någon rätt att välja andra alternativ än de politiska skall uppenbarligen inte få finnas.

Det är uppenbart att det samhällssystem socialdemokraterna förordar har misslyckats på avgörande punkter. Därför krävs ett skifte. Det *välfärdsamhälle* vi moderater vill bygga medför en sådan tillväxt av Sveriges resurser att alla får en bättre vård och omsorg med möjlighet att själva välja. Då krävs en politik som syftar till successivt sänkt skatteuttag, stimulans av alternativ till existerande offentliga monopol och avreglering.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsministern:

Är regeringen beredd att förelägga riksdagen förslag så att alternativ till offentlig verksamhet när det gäller barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård får verka på lika villkor?

Är regeringen beredd att förelägga riksdagen förslag som syftar till minskad politisk styrning och minskade regleringar inom vård- och omsorgssektorn?

Är regeringen beredd att förelägga riksdagen förslag som leder till ett successivt sänkt skattetryck?

1988/89:147 av *Ingbritt Irhammar* (c) till utrikesministern om naturgasutvinningen i Afghanistan, m.m.:

Sovjet lämnade Afghanistan den 15 februari, men fortfarande sitter Najibullah kvar som quislingregering. Gerillan arbetar nu för att avlägsna denna regering och uttalar att detta kan ske inom ett antal månader. Därefter skall en ny ledning utses. Arbetet med detta pågår.

När Afghanistan förhoppningsvis inom en snar framtid återfår sin nationella självständighet är det av stor vikt att vi agerar för att den afghanska nationen så snabbt som möjligt klarar sig utan alltför stor skuldsättning till främmande länder.

Det bästa sättet för en nation att klara av detta är kontroll av de egna naturtillgångarna och utnyttjande av dessa för landets utveckling – både i form av importinkomster och utnyttjande av resurser inom landet.

I fallet Afghanistan är det naturgasen i norra Afghanistan som sedan 1960-talet varit den största exploaterade naturtillgången och exportartikeln.

Dess värre har kontrollen sedan utvinningen och exporten av naturgasen började (till de södra delarna av Sovjetunionen) legat i händerna på Sovjetunionen. Gasmätarna ligger på den sovjetiska sidan av den sovjetisk-afghanska gränsen. Enbart sovjetisk personal har avläst gasmätarna.

Förutom att detta inneburit en osäkerhet om det är de verkliga exportsiffrorna som redovisats, ligger de priser de afghanska regeringarna tvingats acceptera långt under världsmarknadspriset och det pris Sovjetunionen tar ut vid export av sovjetisk naturgas till Västeuropa.

Dessutom har högst 10 % av den utvunna naturgasen använts inom Afghanistan, vilket är ett oacceptabelt förhållande. Behovet av att använda naturgasen inom landet är stort. Bristen på elektricitet, som kan framställas med hjälp av naturgas, är skriande.

För närvarande produceras elektricitet på en del platser med hjälp av vattenkraft, vilket ger en ojämn elproduktion. Tillgången på vatten till generatorerna är ojämnt fördelad under året och beroende av hur stor snömängd som faller i bergen.

Elektricitet importeras även från sovjetrepubliken Tadjik SSR (dit den afghanska naturgasen exporteras) till staden Kunduz i norra Afghanistan.

När Afghanistan blir självständigt måste dessa förhållanden ändras om Afghanistan med säkerhet skall kunna kontrollera naturgasexporten och dra fördel av naturgasen för landets utveckling, och inte som nu huvudsakligen använda naturgasen som betalningsmedel för import från Sovjetunionen samt för att betala av statsskulden till Sovjetunionen.

Den afghanska statsskulden till Sovjetunionen ökades från 1,265 miljarder dollar 1978 till 2,135 miljarder dollar 1986. En ökning på ca 850 miljoner dollar. Huvudsakligen verkar statsskulden ha ökat på grund av import av materiel till Kabulregimens väpnade styrkor. Efter invasionen har importen av flygplan, fordon och petroleum från Sovjetunionen ökat kraftigt.

Enligt tidigare avtal mellan dåvarande kungariket Afghanistan och Sovjetunionen, skulle Sovjetunionen ha byggt en naturgasledning från norra Afghanistan till huvudstaden Kabul.

På våren 1978 lade en FN-expert i Afghanistan fram ett förslag om att dra en gasledning till Kabul och om hur naturgasen skulle kunna användas för att elektrifiera de delar av landet där det var behov av detta.

Varken det sovjetiska åtagandet att bygga en gasledning eller FN-förslaget har materialiserats. Ett par månader efter att FN-förslaget lades fram i Kabul genomförde det afghanska kommunistpartiet en militärkupp, och förslaget har aldrig mer hörts av. I stället skrev det kommunistiska revolutionsrådet under nya avtal om ökad naturgasexport till för Sovjetunionen förmånligt pris i jämförelse med det då gällande världsmarknadspriset.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga:

1. Ämnar regeringen vidta några åtgärder för att stödja en framtida självständig och representativ afghansk regering att få kontroll över naturgasexporten?
2. Ämnar regeringen arbeta för att Sovjetunionen avkrävs krigsskadestånd till Afghanistan för att bl.a. avhjälpa den afghanska statsskulden, men också för återuppbyggnad av landet?

31 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 23 februari

1988/89:477 av *Kenth Skårvik* (fp) till socialministern om förbättrat bilstöd till handikappade:

Efter många års väntan på ett förslag beträffande ett förbättrat bilstöd till de handikappade, fick riksdagen i början av 1988 fatta beslut om ett sådant. Trots att förslaget inte täckte in alla områden och därmed inte kunde ge alla som behövde hjälp med bilstöd, så var ändå glädjen stor över att vi ändå kunde förbättra detsamma.

Många ansökningar har inkommit till försäkringskassorna runt om i landet, vilket har inneburit att redan efter några månaders behandling räcker inte pengarna till för de ansökningar som beviljas. Detta innebär givetvis en besvikelse för dem som får sin ansökan beviljad med en påhängslapp om att "... Du kan därför inte få något bidrag utbetalat förrän mer pengar har ställts till förfogande ..."

Jag vill därför fråga socialministern:

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att lösa den uppkomna situationen beträffande de av regeringen anslagna pengarna till bilstöd?

1988/89:478 av *Sven-Olof Petersson* (c) till försvarsministern om Karlskronavarvet:

Riksdagen och regeringen har vid tidigare tillfällen uttalat att statsmakten har ett särskilt ansvar vad gäller att tillförsäkra Karlskronavarvet en rimlig beläggning samt att varvets huvudinriktning skall vara bl.a. produktion av örlogsfartyg för den svenska marinen.

Med hänvisning till ovanstående frågar jag försvarsministern:

Vilka åtgärder är regeringen nu beredd att vidta så att kompetens, kunnande och kapacitet kan bibehållas och utvecklas vid Karlskronavarvet så att tidigare gjorda uttalanden kan stå fast?

1988/89:479 av *Per Gahrton* (mp) till utrikesministern om svensk protest mot brott mot mänskliga rättigheter i Iran:

Trots diplomatiska markeringar mot den odemokratiska Khomeiniregeringen i Iran från bl.a. Sveriges sida tycks övergreppen mot de mänskliga rättigheterna i landet fortsätta med oförminskad styrka. Mordhotet mot författaren Salman Rushdie är ju bara toppen av ett isberg. Mycket värre är mord som dagligen genomförs på oliktankande, inte minst på kvinnor som på minsta sätt försöker bryta sig ur de tvångströjor regimen har pålagt dem. Eftersom miljöpartiet de gröna sedan många år tillbaka har haft goda kontakter till den i Sverige verksamma iranska motståndsrörelsen mot Khomeiniregimen, vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

På vilket sätt är utrikesministern beredd att ytterligare stärka Sveriges protest mot Khomeiniregimens brott mot mänskliga rättigheter och stödja den iranska rörelsen för frihet och demokrati?

1988/89:480 av *Birger Schlaug* (mp) till statsministern om utsläppen av kväveoxider:

”Jag kan försäkra Birger Schlaug att regeringen inte kommer att tveka att föreslå de åtgärder som är nödvändiga för att klara målet.”

Denna försäkran gav Birgitta Dahl den 21 februari 1989 i Sveriges riksdag i samband med en interpellationsdebatt.

Denna försäkran är naturligtvis en politisk sensation eftersom målet som åsyftas är det s.k. kväveoxidmålet – som innebär att kväveoxiderna skall minska med 30 % fram till 1995 från 1980 års utsläppsmängd. Naturvårdsverket har, enligt TT, hävdat att detta mål är ”mer avlägset än tidigare” eftersom utsläppen från bilismen ökar.

Regeringen har alltså nu fem år på sig att vända hela utvecklingen. Den försäkran regeringen har meddelat innebär en kraftig grön inriktning på hela samhällsbygget.

Hur planerar regeringen att samhällsbygget skall förändras?

1988/89:481 av *Tom Heyman* (m) till finansministern om tullbevakningen för en planerad färjelinje mellan Kungshamn och Skagen:

Sedan ett par år tillbaka försöker en redare i Kungshamn starta en färjelinje till Skagen i Danmark. Det har inte varit möjligt att starta trafiken, eftersom tullverket inte har lyckats lösa bevakningsfrågan. Tullbevakningen i Kungshamn måste skötas från Uddevalla och för att klara de planerade två dagliga anlöpen räknar tullen i Uddevalla med att det behövs tio tjänster – något som man ej klarar i dagens budget.

Samtidigt är norra Bohuslän ett område där andra statliga myndigheter på olika sätt försökt bidra till näringslivets utveckling.

Eftersom det inte är tillfredsställande att ett privat initiativ på detta sätt bromsas av en statlig myndighet vill jag fråga finansministern vilka åtgärder han är beredd att vidta för att möjliggöra privata initiativ av ovan nämnt slag.

Prot. 1988/89:72
23 februari 1989

32 § Kammaren átskildes kl. 17.19.

In fidein

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren